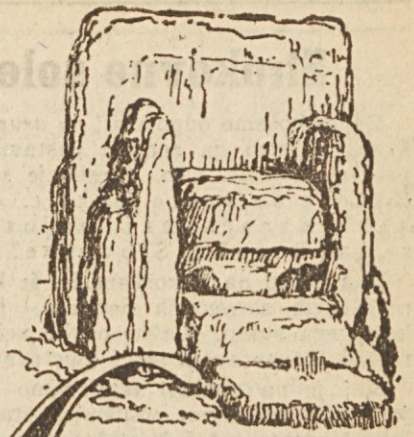

Koroška

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto III.

Celovec, 25. aprila 1947

Številka 18

Tajna zasedanja - brez dokončne rešitve avstrijskega vprašanja

V sredo 16. aprila so pričeli v Moskvi obravnavati avstrijsko pogodbo. Vsi zunanji ministri so si bili edini v tem, da je treba pogodbo še v teku tega zasedanja skleniti. Tudi zunanji minister Molotov je izjavil, da mora biti pogodba sedaj sklenjena. Marshall je izrecno poudaril, da v pogodbi ne sme biti nobene določbe, ki bi stavila Avstriji težke ali namenoma neugodne pogoje.

KARDELJ PRED ZUNANJIMI MINISTRI

Podpredsednik jugoslovanske vlade Kardelj je 17. aprila podal pred zunanjimi ministri jugoslovanske zahteve napram Avstriji. Jugoslavija zahteva slej ko prej priključitev velikega dela Koroške ter reparacije v višini 150 milijonov dolarjev. Poudaril je, da morajo slovenski del Koroške osvoboditi nemškega gospodstva in ga priključiti k Jugoslaviji.

Po tem bi se vrnilo 120.000 Slovencev Jugoslaviji, ki sedaj živijo v Avstriji. Kardelj je govoril okrog dve uri.

Nato je govoril jugoslovanski zunanji minister Simič, ki je s posebnim poudarkom govoril o reparacijah, katere naj bi krili iz tekoče avstrijske proizvodnje in s predajo industrijskih naprav. Med to sejo sta bili navzoči tako avstrijska kakor jugoslovanska delegacija, ki pa med seboj nista razpravljali.

Nadalje so se zunanji ministri bavili 17. aprila s političnimi in gospodarskimi določbami avstrijske pogodbe. Od štirinajstih točk, katere so obravnavali, so sedem sprejeli in dokončno sklenili. Dve točki so dali ponovno v pretres namestnikom, dve so črtali, a glede ostalih treh se niso mogli zediniti.

DR. GRUBER ODGOVARJA V MOSKVI

Dr. Gruber je 18. aprila podal pred zunanjimi ministri avstrijsko stališče glede jugoslovanskih zahtev napram Avstriji. Dr. Gruber je pozval zunanje ministre, da dajo Avstriji pogodbo, ki bo pravična in ki bo upoštevala dejstvo, da je bila Avstrija prva žrtev nemškega napada in da ima zasluženo pravico postati zopet svobodna država.

Ko je govoril o podrobnostih jugoslovanskih zahtev, je dejal: »Če poslušamo jugoslovanskega zastopnika, imamo vtis, kakor da bi bila leta 1938. napadla Avstrija Nemčijo in da je ta Avstrija nato prisilila Nemčijo napasti Jugoslavijo. Kar se tiče jugoslovanskih zahtev glede Koroške in Štajerske, lahko Avstrija vedno pokaže samo na dejstvo, da so njeno južno mejo potegnili po prvi svetovni vojni na podlagi narodnega glasovanja, katero je Jugoslavija v celoti priznala. Na isti način moramo zavrniti jugoslovanske obdolžitve glede udeležbe Avstrije v vojni. Avstrija se nikoli ni udeležila vojne, čeprav so morali Avstrijci kot poedinci služiti v nemški vojski.«

»Čudno se nam zdi, da nas ravno Jugoslavija tako obdoljuje. V Jugoslaviji ni bilo samo poedinih vojnih zločincev, ki so stali čisto na strani Hitlerja, marveč so vlade dejansko bile zavezniki Nemčije. Ne bi bilo težko naštetati za vsakega avstrijskega vojnega zločincega številne Jugoslovane, ki niti za las niso boljše ravnali.«

Nato je dejal, da zavezniška zasedba obremenjuje Avstrijo, kar je za dalje časa neprenosljivo. »Življenjska potreba je«, je dejal, »da vzamete breme zasedbe z ramen Avstrije. Avstrijsko pogodbo je treba takoj uresničiti, sicer bo postala avstrijskega vojnega zločincega številne Jugoslovane, ki niti za las niso boljše ravnali.«

Avstrijski zunanji minister se je omejil le na glavne točke in govoril samo četr ure.

18. aprila so zunanji ministri obravnavali nadalje zamotano vprašanje nemške lastnine v Avstriji. Marshall je izjavil, da je čas, da pridejo glede tega vprašanja do kakšnega zaključka. Nemška lastnina, ki jo naj dajo kot povrnitev škode Rusiji, naj bi obsegale one vrednosti, ki so se nahajale za časa nemškega vpadu v posesti nemške vlade ali nemških državljanov ali pa katero je po tem kupila nemška vlada ali nemški državljan brez kakšnega pritiška ali sile. Zaključno je izjavil, da naj omejijo področje, iz katerega lahko zahteva Rusija odškodnino, na sedanji ruski zasedbeni pas v Avstriji in ruski odsek na Dunaju.

Nedeljsko zasedanje

Prvič med moskovsko konferenco so se zunanji ministri sestali tudi v nedeljo 20. aprila ter se zedinili glede uvida avstrijske pogodbe in s tem dokončne oblike tega dela pogodbe. Glavna težkoča je bila, v koliko naj bo Avstrija odgovorna za vojno, katero je vodila Nemčija. Zedinili so se na ta način, da so zapadni zavezniki pristali na ruski predlog.

Nadalje so se sporazumeli glede naturalizacije in bivanja nemških državljanov v Avstriji, da nacisti ne smejo služiti v avstrijski armadi in glede utrdb v Avstriji.

Na popoldanski seji v nedeljo je Molotov nepričakovano popustil v dveh doslej trdovratno zastopanih točkah. Prva je predaja vojnih zločincev, katere iščejo in se nahajajo v Avstriji, a druga naturalizacija nemških državljanov, ki žive v Avstriji. Najprej je vztrajal Molotov pri tem, da mora Avstrija izročiti vse osebe, kate-

Molotov je zastopal mnenje, da ta predlog ni dovolj obširen. Odklonil je tudi nadaljnji predlog, po katerem naj bi ostale nemške vrednote po prepisu štirim velsilam pod avstrijsko zakonodajo.

Bevin je izjavil, če bi premoženja, katera je našel Molotov, vzeli avstrijskemu gospodarstvu, dvomi, da bi bila Avstrija življenjsko zmožna. Marshall pa je dejal, da bi potem postala Avstrija vazal pod tujim gospodstvom.

Dopoldanska seja zunanjih ministrov v soboto 19. aprila glede avstrijske pogodbe ni prinesla nobenih uspehov. Marshall je edinole dosegel od ostalih zunanjih ministrov, da so pristali na to, da obravnavajo popoldne vprašanje mej in reparacij.

re išče ena izmed zavezniških držav brez ozira ali obstajajo dokazi ali ne. Zapadne sile so se tej zahtevi uprle, ker se boje, da bi to moglo privedi do izročitve političnih nasprotnikov katerekoli države, ki so se zatekli v Avstrijo, ne da bi bili krivi kakršnihkoli vojnih zločinov. Glede naturalizacije je Molotov najprej nameraval onemogočiti takšno namero. Na nedeljskem zasedanju pa je popustil v toliko, da naj bi to zahtevo omejili edinole na člane nacistične stranke.

Nadaljnje težkoče je povzročilo vprašanje preseljenih oseb. Rusi zahtevajo, da mora prevzeti Avstrija odgovornost za 478.000 preseljenih oseb različnih narodnosti in se obvezati, da jih bo najpozneje šest mesecev potem, ko bo podpisana pogodba, vrnila domov. Zastopniki zapadnih sil so to odklonili, češ da predstavlja takšna mera nasilno repatriacijo, ki je v nasprotju z Listino Združenih narodov.

UNRRA-ina pomoč neha

Generalni ravnatelj UNRRA-e Lowell W. Rooks, ki se trenutno mudi v Evropi je na neki tiskovni konferenci na Dunaju izjavil:

»UNRRA-ina pomoč Avstriji se je pričela v trenutku, ko se je občutno opazilo pomanjkanje živil po vojni. Prvotno smo imeli v načrtu, velik del UNRRA-inega proračuna uporabiti za dolgoročna posojila za obnovo industrije. Na žalost pa je bila avstrijska vlada radi velikega pomanjkanja živil prisiljena, da zaprosi za večje pošiljke živil in s tem zmanjša pošiljke, ki bi prišle v korist industriji. Čeprav je bila prehrana v Avstriji do poletja 1946 leta glede količine in kakovosti nedovoljna, je Avstrija, zahvaljujoč UNRRA-ini pomoči — sicer težko ali brez lakote — brez epidemij in ne da bi bila ustavila delo, prestala zadnje poletje. Vprašanje kuriva, ki je nenadoma postalo v zadnji zimi pereče, so rešili tako, da so nakupili 95.800 ton češkega in poljskega premoga.

UNRRA je uvozila znatno število novih poljskih strojev in s tem bo omogočeno, da zasadijo vse razpoložljivo zemljo v Avstriji. Nadalje smo dobavili večje množine zdravil, ribjega olja za otroke in 900 ton naprav za bolnišnice. Nekaj pošiljk s perilom za bolnišnice, zobozdravniškimi napravami in rentgenskimi filmi bo v kratkem sledilo.«

Nadalje je generalni ravnatelj izjavil: »Upali so, da bo mednarodna begunska organizacija (IRO) po prenehanju UNRRA-ine pomoči mogla prevzeti odgovornost za preseljene osebe. Na žalost pa IRO še ne obstoja in še nima na razpolago nobenih denarnih sredstev. Vojaške oblasti navajajo, da se nahaja v Avstriji še 382.925 preseljenih oseb. Od teh je 33.323 pripadnikov držav članic Združenih narodov in jih oskrbuje UNRRA. Ta oskrba preneha 30. junija 1947.

UNRRA je bila poizkus mednarodnega sodelovanja. Sicer še ni popolnoma uspel, ali mislim, da smo uresničili geslo UNRRE: »Pomagajmo narodom do samopomoči.«

Varnostni svet se ne bo vmešaval v Trumanov načrt

Pri Varnostnem svetu Združenih narodov je sovjetski zastopnik predlagal, da nadzorujejo Združeni narodi ameriški načrt za pomoč Grčiji in da mu odvzamejo vsakršni vojaški značaj. Predlog so z večino glasov odklonili in pomeni to jasno diplomatsko zmago Združenih držav. Edino Rusija in Poljska sta glasovali za predlog Gromika, med tem ko so bile Velika Britanija, Avstralija, Brazilija in Belgija proti temu. Združene države, Kitajska, Kolumbija, Francija in Sirija niso glasovale,

TAJNE SEJE

Kot zadnji poizkus, da končajo avstrijsko pogodbo še v Moskvi, je ameriški zunanji minister Marshall predlagal po končani popoldanski seji v ponedeljek, ki je bila brezuspešna, da nadaljujejo posvetovanja glede Avstrije, posebno glede obmejnega vprašanja, reparacij in nemške lastnine na tajni seji. Drugi ministri so predlog sprejeli in po odstranitvi vseh opazovalcev so sejo nadaljevali. To je bila potem že druga tajna seja moskovske konference. Toda tudi ta tajna seja ni privedla do nobenega uspeha. Pravijo pa, da je Molotov predložil celo vrsto kompromisnih predlogov. Tudi ameriški in britanski zunanji ministri sta predložila dalekosežne protipredloge, o katerih pa Molotov sam ni mogel odločiti, tako da je zaprosil za to, da se lahko popreje pogovori s Stalinom in Politbirojem.

O drugi tajni seji v roku od 18 ur so izdali samo kratko poročilo: »Ministri so imeli sejo brez pristopa javnosti in so obravnavali avstrijsko vprašanje.«

V torek 22. aprila pa so se ob 11.30 sestali zopet k redni seji, na kateri so sprejeli od namestnikov finančni statut glede Trsta. Potem pa so se zopet sestali k tajni seji, ki je trajala poldrugo uro. Tudi o tej seji niso podali nobene izjave, za kar je zunanji minister Bevin izrecno prosil.

Izven konferenčne dvorane je zunanji minister Molotov obdoličil Združene države, da so prekršile moskovski sporazum glede Koreje.

VPRAŠANJE NEMSKE LASTNINE SE NEREŠENO

Na splošno so bili v Moskvi v torek mnenja, da so nasprotja zunanjih ministrov zdaj le še glede vprašanja nem. lastnine in uporabe iste za reparacije. Menijo, da so zunanji ministri na tajnih sejah rešili vprašanje jugoslovanskih zahtev glede meja in reparacij. Ni pa nobenih točnih poročil, na kakšen način so ta vprašanja rešili.

Po tretji tajni seji so objavili, da so zunanji ministri dali svojim namestnikom nalogo, da pripravijo nadaljnje predloge glede nemške mirovne pogodbe za sredo. Niso pa objavili, da-li so avstrijsko vprašanje črtali iz dnevnega reda ali samo začasno odložili.

FINANČNI POLOŽAJ TRSTA

Marshall je na seji zunanjih ministrov 21. aprila ugotovil, da bo svobodno tržaško ozemlje že v prvem četrtletju imelo 5 milijonov dolarjev izgube. Toda Amerika je pripravljena nuditi Trstu dalekosežno finančno pomoč. Molotov je temu nasprotno.

Molotov je izjavil, da bi takšna ameriška mera pomenila dejansko vmešavanje v notranje politične zadeve Trsta, kar Sovjetska zveza nikakor ne bi dovolila.

Pred tem pa so zunanji ministri sprejeli poročilo finančne komisije za Trst. Bevin se je zavzemal, da predajo to poročilo Varnostnemu svetu Združenih narodov, ki naj potem ukrene nadaljno pomoč za Trst. Marshall je bil za to in po daljšem razpravljanju so ponovno vrnila vsa vprašanja namestnikom.

22. aprila pa so se zedinili, da zaprosijo pri Združenih narodih za pet milijonov dolarjev kredita.

potem ko je ameriški zastopnik Austin izjavil, da ne bo ugovarjal glasovanju, pa kakorkoli bi tudi izpadlo.

Nadalje so obravnavali ameriški predlog začasnega nadzorstva severne meje v Grčiji s strani Združenih narodov. Gromiko se je odločno postavil proti temu predlogu, pri čemer pa ga je podprl edinole poljski zastopnik Katz, medtem ko so bili zastopniki ostalih držav za ameriški predlog.

Strokovne šole

Danes hočemo odgovoriti na drugo vprašanje, ki smo ga zadnjič postavili glede poklica in šole. To vprašanje se glasi: Katere so vrste poklic. Šol in kakšen značaj naj imajo te šole za nas koroške Slovence?

Naš narod na Koroškem je, še bolj kot po drugih slovenskih deželah, pretežno kmečkega stanu. Glavni poklic večine koroških Slovencev je torej kmetovanje.

Kaj je na podlagi tega samo po sebi jasno pri sedanjem poklicnem stanju našega ljudstva v tej deželi?

Prva naša zahteva je in mora biti:

»Dajte nam zadostno število kmetijskih in kmetijsko-gospodinskih šol za našo kmečko mladino!«

Med našim kmečkim ljudstvom je bolj in bolj zastarelo naziranje, da kmetu in njegovi gospodinjici ni šolanje potrebno. Naš človek se dovolj trdo bori na svoji zemlji za svoj obstanek. Težko, zelo težko vzdržati na svoji mali ali srednji kmetiji tekmo z velikimi in največjimi kmetijskimi obrati v deželi. Sedaj, ko so razmere glede kmetijskih pridelkov čisto nenormalne, še gre. Ali kaj bo, kadar bo na trgu spet vsega v izobilju?

Tega se slovenski kmet zaveda. Iz skušnje vedo starejši gospodarji in gospodinjice, kako težak je boj za obstanek pri takem načinu kmetovanja in gospodarjenja, kakor se ga poslužuje naš kmet. Kako naj se vzdrži ravnotežje z veleobrati, kjer so stroški obdelovanja zaradi obsežnega strojnega dela manjši, uspehi v pridelku pa zaradi boljše zemlje še večji?

Tu je treba ne samo pridnih rok, ampak tudi pametnih glav! In veliko znanja, preračunavanja, mnogo razmišljanja in strokovne sposobnosti.

Kje vse to pridobiti? Delati se otroci že naučijo doma; tudi marsikaj teoretičnega znanja si naberejo. A za sedanje čase vseplošnega hitrega napredka to znanje ne more zadostovati.

KMETIJSKE IN GOSPODINJSKE ŠOLE

Otroci, ki bodo ostali pri kmečkem poklicu, morajo v kmetijske in gospodinjске šole. To je jasno ko beli dan. Ne samo tisti, ki bo domačijo dobil, tudi tisti sin, ki bo moral iti kmetovat drugam, mora v kmetijsko šolo. Zakaj bi se pa slovenski kmečki fant ne uveljavil tudi na kakem velepossestvu, če je strokovno šolan? A brez šole ne gre, komaj za hlapca bo...

Boste rekli: zelo lepo je rečeno, a težko storjeno. Ze res, da je težko storjeno. A delati je treba z združenimi močmi na to, da se ustvarijo taki pogoji, da bo tudi storjeno moglo biti.

Prvi pogoj, ki ga je treba uresničiti, je tale: strokovno-poklicne šole za kmečko mladino naj bodo iz javnih sredstev vzdrževane v toliki višini, da ne bo iz gmočnih ozirov nobenega zadržka za obisk niti najrevnejšim učencem in učenkam. Treba je izdelati kar mogoče pravičen ključ za plačevanje oskrbnine. Osnovno načelo pa bodi: denarne ovire ne smejo biti vzrok, da bi opuščali kmetijsko izobrazbo in vzgojo tudi sinovi in hčere iz najrevnejših kmečkih in delavnih družin!

Da se pri kmečki mladini vzbudi čim več zanimanja za kmetijsko in strokovno izobrazbo, naj bi se delalo na to, da imajo absolventi in absolventke teh šol kakšno posebno, gmotno otipljivo ugodnost, kadar prevzamejo kmetije ali stopajo v kmetijsko službo. O vrstah takih ugodnosti tu ne bom govoril. To prepriščamo n. pr. deželnemu zboru in dež. vladi, oz. samoupravnim ustanovam (korporacijam), da o obliki sklepajo. Te ustanove najbolj poznajo gospodarsko in socialno zgradnjo (strukturo) posameznih predelov dežele. Kmetijske strokovne šole naj imajo značaj, kakor ustreza gospodarsko-socialnim razmeram okoliša, kateremu so namenjene. Zato smo mnenja, da za razmere slovenskih učencev in učenk v splošnem ne bi bile primerne šole z veleposesniškim obratom. Ne samo da bi tak obrat praktično za razmere srednje in male kmetije ne bil uporaben, marveč je poleg strokovno-gospodarskih učinkov treba primerne upoštevati tudi psihološke učinke, ki nikakor niso brez pomena.

Šola naj bo po obsegu in načinu gospodarstva prilagodenja povprečju kmetij, iz katerih se rekrutira mladina.

Podobno načelo moramo postaviti tudi glede značaja pouka in vzgoje. Da je za slovensko kmečko mladino treba odpreti zadostno število slovenskih kmetijsko-strokovnih šol, se v demokratični in narodnostno pravični državi razume samo po sebi! Tu se bo praktično pokazalo, koliko veljajo zagotovila o enakopravnosti! Toda Slovenci v tem oziru ne moremo biti zadovoljni samo z dobro voljo nemških oblasti. Treba je takojšnje zakonite odločbe, ki nam bo dala v roke moč, da do takih šol gotovo pridemo.

Po zemeljski obli

VELIKA BRITANIJA

Ministrski predsednik Attlee je objavil spremembo v svoji vladi, ki pa ne tiče nobenega od pomembnih ministrov. V celem so zamenjali šest ministrov.

Spremembo so sledeče: Minister za Indijo lord Pethick Lawrence je v 75. letu starosti odstopil in na njegovo mesto so postavili dosedanjega ministra pošte Earl of Listowel. Dosedanji lord čuvar pečata Arthur Greenwood je postal minister brez listnice, na njegovo mesto je prišel lord Inman, ki je bil doslej predsednik BBC. Dosedanji minister za starostno zavarovanje Wilfred Paling je nastopil mesto Earla of Listowela kot poštini minister.

Državni minister Hynd, opolnomočenec za britanski zasedbeni pas v Nemčiji in Avstriji je naslednik Wilfreda Palingsa. Na njegovo mesto pride dosedanji državni tajnik v vojnem ministrstvu lord Pakenham. Naslednika za lorda Pakenhama še niso imenovali.

Lorda čuvarja pečata so razen tega sprejeli še kot člana ožje vlade, s čimer se je dvignilo število članov vlade od 18 na 19.

NEMCIJA

Zasedbene oblasti so vrgle v zrak vse vojaške naprave na otoku Helgoland, ki je služil nemški mornarici kot glavno oporišče za vse operacije v Severnem morju in v Rokavu.

V nedeljo 20. aprila so v britanskem zasedbenem pasu v Nemčiji imeli volitve v deželni zbor. Volilna udeležba je bila slaba, ker se je udeležilo volitev le 60 do 70 odstotkov upravičencev. Volitve so potekale mirno in vso organizacijo ter štetje glasov so izvedli Nemci sami.

Socialdemokrati so najmočnejša poedina stranka. V vseh treh deželah britanskega pasu: Rheinland-Westfalen, Niedersachsen in Schleswig Holstein so dobili skupno 3.031.127 glasov. Nadalje so dobili: krščansko demokratična unija 2.747.715 glasov, komunisti 890.155 glasov, svobodna demokratična stranka 748.908 glasov, stranka centra 589.189 glasov, spodnje-saška stranka 517.641 glasov, tri druge desničarske stranke pa so dobile skupno 128.297 glasov.

DANSKA

V nedeljo 20. aprila je umrl 77 letni danski kralj Christian. Novi kralj, dosednji princ Friderik, je 48 let star. Leta 1945 se je poročil s švedsko princesinjo Ingrid.

Takoj po smrti kralja so sklicali za 21. april ob 14. uri sejo parlamenta.

Danski ministrski predsednik Kristensen je nato v ponedeljek prečital z balkona palače Christiansborg proglas prestolonaslednika Friderika. Nato sta sprejela oba doma Rigsdaga odstop vseh članov vlade. Vlada so nato ponovno sestavili.

Kralja bodo pokopali v stolnici Roskilde.

Radi smrti kralja je bivši ameriški trgovski minister Wallace odpovedal že napovedani govor v Kopenhagenu.

ITALIJA

Pri volitvah za samostojno upravo Sicilije je bila udeležba zelo slaba, ker je komaj 25 % vseh volilnih upravičencev oddalo svoje glasove.

Italijanski ministrski predsednik de Gasperi je po nekem poročilu britanskega radia izjavil, da pomeni močnejša ameriška udeležba v evropski politiki in sredozemskih deželah jamstvo proti novi vojni Italiji, tako je rekel de Gasperi, bi postala vojno pozorišče, če ne bi mogli zagotoviti mira. Po njegovem mnenju je lakota največja nevarnost za demokracijo v Italiji. Izrazil je upanje, da obljubljeni pomoč za obnovu Italije ne bo prispela prepozno. Nadalje je izjavil, da bi mogla italijanska narodna skupščina ratificirati mirovno pogodbo z vsemi težkimi gospodarskimi obremenitvami samo pod pogojem, da ji je zagotovljena pomoč iz inozemstva.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Zaradi strašne eksplozije, ki se je dogodila v ameriškem mestu Texas City, so nastali ogromni požari. V pristanišču uporabljajo kemična sredstva in dinamit za gašenje.

Obenem s slovenskim poukom mora biti polna slovenskega duha tudi vzgoja v teh šolah. Z drugo besedo se pravi to: šole morajo biti odsvit življenja, kakor ga živi pristna koroška slovenska kmečka družina. Svetinje in vrednote te družine morajo veljati tudi za življenje in vzgojo v teh šolah. Slovenski jezik mora biti svetinja, ki je najdražja vsakemu pristnemu Slovincu; prav tako na tej svetinji

Medtem pa so v mestu pričeli z ugotavljanjem številnih žrtev. Tudi sorodniki čisto ne morejo ugotoviti svojcev, ker so trupla strašno izmalčena. Največ smrtnih žrtev je bilo v kemičnih tovarnah v Monsanto-u, kjer je 800 oseb mrtvih.

Nek uradnik francoskega poslaništva v Washingtonu izjavlja, da je imela francoska ladja »Grand Camp«, ki je eksplodirala v Texas City, na krovu šestnajst zabojev nabojev za puške. Ta municija je bila namenjena za Venezuelo. Eksplozija tega tovora je povzročila nove eksplozije v mestu. Tovora niso smatrali za nevarnega, ker bi sicer kapitan izobesil rdečo zastavo. Bržkone je pozabilo moštvo iztovoriti strelivo, ko je prispela ladja v Venezuelo, ter je pomotoma vzelo tovor s seboj v Texas City, kjer naj bi ga pretovorilo na drugo ladjo. Končnega števila mrtvih še niso ugotovili.

GRCIJA

Po zaključeni ofenzivi vladnih čet proti partizanskim odredom, ki so bili obkoljeni v prostoru okoli Larisse, je položaj sledeči:

Skupina gverilcev, ki je bila močna okrog 2000 mož, je predrla obroč vladnih čet in se umaknila iz Tesalije in Zapadne Macedonije v gorate predele vzdolž severne grške meje.

Po mnenju komunistov pa za partizanske odrede grška armada ni največja nevarnost, marveč napetost med komunističnimi partizani samimi. Razdelili so se v dva tabora. Eden se zavzema za to, da odcepijo grško ozemlje od Grčije in ga priključijo »Veliki Jugoslaviji«, a »nacionalni« komunisti se temu načrtu zoperstavljajo. Vodja prve skupine je Nicolas Zachariades, ki se je pred nedavnim vrnil iz Moskve, drugo skupino pa vodi general Markos Vafiades, ki poveljuje »svobodni demokratični armadi«.

ČESKOSLOVAŠKA

Češkoslovaška vlada je sklenila, da bo dala Bolgariji državno jamstvo za 3% posojilo 200 milijonov češkoslovaških kron, s katerimi bo Bolgarija nakupila češkoslovaške industrijske izdelke. Posojilo bo vrnjeno delno iz prihrankov bolgarskih delavcev, ki delajo na Češkoslovaškem, deloma v pošiljkah blaga.

Mesto Falknov na severozapadnem Češkem bodo preselili v drug kraj, ker leži na bogati žili rjavega premoga. Ker se premog na površini 15.000 kvadratnih metrov deloma nahaja na površini, ga ne morejo podkopati. Falknov šteje 11.000 prebivalcev.

Pripravljalna pogajanja za mirovno pogodbo z Nemčijo so nudila ponovno prilagodnost, da se prikaže v pravi luči delovanje Nemcev v češkoslovaškem prostoru, ki je bil v lanskem letu očiščen in s tem tudi odstranjena največja nevarnost za mir v tem delu Evrope.

Po Münchenski pogodbi, ki se je vršila v zadnjih dneh meseca septembra 1938, je odšlo iz omejenih krajev Češke, Moravske in Šlezije (bivše sudetsko ozemlje) v notranjost republike približno 150.000 Čehov in okrog 420.000 jih je ostalo v tej oblasti, ki je z Münchensko pogodbo pripadla Nemčiji. Dejansko je bila to zelo malenkostna manjšina, ki je bila izpostavljena pritisku 2.948.000 sudetskih Nemcev, katerih število je v času vojne stalno naraščalo, med tem ko se je število Čehov občutno manjšalo. Nemška koncentracijska taborišča smrti, gestapo in uradi so zelo hitro likvidirali češko manjšino v Sudetih. 17. maja 1939 je bilo v čeških deželah (bivši protektorat) 3.173.000 Nemcev in ostalega prebivalstva, samo Čehov pa 8.031.000. V decembru leta 1944. je padlo število češkega prebivalstva na 7.726.000 oseb, med tem ko se je pa število Nemcev dvignilo na 3.423.000. Koncem leta 1946 je bilo v čeških deželah 8.300.000 prebivalcev češke narodnosti. V tem številu so vračunani tudi repatriiranci in reemigranti iz celega sveta, v glavnem iz Nemčije, kamor so bili v velikem številu odpeljani na prisilno delo. Istočasno se je pa z izselitvijo znižalo število Nemcev na 250.000 oseb, od katerih je približno 170.000 včlenjeno v delavni proces, zlasti v rudarski in tekstilni industriji. V enem letu je bilo izseljeno 2.170.600 Nemcev v vse tri okupacijske

zrastla kultura. Najvišja vrednota pa naj bo naša vera, ki tvori temelj pravemu krščanskemu svetovnemu nazoru, ki ga ne omaja nobena oblika sodobnega poganstva.

O podrobnejši organizaciji kmetijskega strokovnega šolstva sedaj ne moremo obširneje govoriti. Storili bomo to kdaj pozneje. Stvar bo postala aktualna, kadar bomo prišli tako daleč, da bo razpravljane o takih rečeh imelo stvarni smisel.

oblasti Nemčije in še pred organiziranim izseljevanjem je odšlo prostovoljno v Nemčijo približno 950.000 Nemcev.

PALESTINA

Dva židovska terorista sta nekaj minut pred usmrtno izvršila samomor. Židovska teroristična organizacija pa je popreje objavila, da bo za vsakega usmrčenega Žida ubila 10 Angležev in da bo postala Palestina bojno pozorišče židovskih gverilcev.

Arabski legijonarji so prekorčili Jordan in uredili vzdolž petrolejskega voda stražarsko službo. Splošni položaj je neznošen. Podtalna armada »Haganah« je objavila, da je pripravila potapljače, ki bodo potopili one ladje, ki bi odpeljale žide, ki so ilegalno prišli v Palestino, na otok Ciper v internacijo.

Teroristi so nadalje v torek vrgli v zrak nek vojaški vlak, ki je prišel iz Kaira. Pri tem je bilo nad 20 mrtvih.

Drobne novice

Italijanska vlada je prepovedala vse demonstracije. Vzrok temu so ponovni izgredi radi gospodarskih razmer v Italiji in onemogočenje nekega zborovanja de Gasperi-ja v Mesini s strani monarhistov.

Tajnik Balkanske preiskovalne komisije Združenih narodov, polkovnik Lund je objavil, da je cela vrsta dokumentov o delu komisije v Grčiji na tajinstven način izgubila. V dokumentih so bila v glavnem poročila političnih ujetnikov. Dokumenti so izgubili v vlaku na poti v Ženevo.

V britanskem zasedbenem pasu so zaplenili premoženje glavnih nemških vojni zločincev v skupnem znesku sedem milijonov mark, in sicer Ribbentropu v znesku 690.000 mark, Papenu 721.000 mark, Rosenbergu 657.000 mark, Keitlu 1.045.000 mark, Dönitzu 153.000 mark ter Göringu 4.000.000 mark.

Na Reki je zletel v zrak vlak, naložen z rastrelivom. Pri tem je bilo 40 mrtvih in čez 200 ranjenih. Škoda znaša več milijonov lir.

Tajnik angleškega ministrstva za delo je povedal, da je v prvem četrtletju 1947 bilo sprejetih v britanskem zasedbenem pasu v Nemčiji v službo 1226 baltičskih žena iz DP taborišč kot pomočnice po satorijah in bolnišnicah. Sprejeli bodo še nadaljnih 5.244 žen kot pomočnice po bolnišnicah in zasebnih gospodinjstvih.

Pri volitvah v južni Italiji je zmagal levo usmerjeni »Ljudski blok« (komunisti, socialisti in aktivisti). Ta zmagaja je presenetila vse, ker je ravno v južni Italiji imela desno usmerjena stranka in monarhisti pri volitvah 1946 večino.

V Anglijo je prispel te dni prvi transport preseljenih oseb iz britanskega zasedbenega področja v Nemčiji. Gre za 100.000 oseb, ki jih bodo uporabili za delo v industriji in poljedelstvu na podlagi pogodbe, ki je bila sklenjena z angleško vlado. Imeli bodo isto plačo kakor angleški delavci. V tem transportu je največ ljudi iz baltičskih držav, med njimi mnogo intelektualcev kot zdravnikov in pisateljev.

V Avstrijo je prišlo na študijsko potovanje štirinajst ameriških industrijalcev. Med njimi so strokovnjaki raznih industrijskih panog kot na primer tekstilne, papirne, kemijske in drugih.

Po poročilih UNRRA-e je od preseljenih oseb, ki so v Avstriji, po taboriščih 111 tisoč Vse druge živijo izven taborišč in so oskrbovane v okviru avstrijskega gospodarstva. Te osebe ne predstavljajo nobene obremenitve za skupnost, ampak predstavljajo nasprotno mnoge od njih dragoceno delovno moč.

Novice v enem stavku

Angleško letalo »Meteor IV« je doseglo nov angleški rekord in sicer 630 milj na uro in s tem potoklo dosednji angleški rekord za 14 milj.

Turčija je v Angliji naročila velike množine industrijske opreme in strojev.

Neka ameriška družba skuša dobiti dovoljenje, da bi v Miramaru pri Trstu ustanovila igralnico po vzoru svetovnoznane igralnice v Monte Carlu.

Med Veliko Britanijo, Francijo in Združenimi državami je bila podpisana pogodba o izvozu ruhrskega premoga v Francijo in druge vzhodne dežele.

Po poročilih »United Pressa« naj bi bila takoj po vrnitvi ameriškega zunanjega ministra Marshalla iz Moskve pogajanja za mirovno pogodbo z Japonsko.

Ustoličenje koroških vojvod

Ponatisk iz »Slovenskega naroda«

K vzhodnemu sedežu, kjer je med obredom sedel novi vojvoda, peljeta dve stopnici, k zapadnemu sedežu, kjer je sedel volilni knez, pa je samo »na stopnica. Na naslanjalu je na vzhodni strani tudi nekak napis, a čitati je mogoče le par posameznih črk.

Vojvodski prestol je bil že za časa ustoličenja Habsburčanov v slabem stanju, ker je cesar Maksimilijan pisal leta 1506. koroškima deželnim stanovom: »Wir schreiben auch hiemit vnsem verweser vnser vitznamb in Khärendten, ainen stuel darzu machen vnd auffrichten zu lassen.« Danes so razpoke zalte, plošče pa zvezane z železnimi kavlji. Leta 1834. so prestol obdali z železno ograjo, okoli pa nasadili drevje, da je videti od daleč liki majhen gozd sredi pašnikov. Nad vhodom je kakor v posmeh slovenskemu značaju prestola napis: »Kärntens Herzogsstuhl.«

Novjši zgodovinarji, posebno dr. Puntschart, dvomijo, da bi bili napisi na prestolu slovenski; prisodili bi jih radi Rimljanom, dasi ne morejo dobiti dokazov za razlaganje. Pri tem se sklicujejo na slovenske učenjake Šafarika, Miklošiča in Kreka, ki tudi ne omenjajo teh napisov med stariimi slovenskimi. Dr. Kos (»Slovinci za Karola Velikega« — Zvon 1882) je mnenja, da je prva dva napisa dal napraviti vojvoda Ingo, ki je znal pisati ter je bil zelo vnet za krščansko vero. Profesor Scheinig pa je v »Kresu« leta 1834. (Urban Jarnik) naravnost zapisal: »napisi ni slovenski«. Pri tem se sklicuje na vit. Mora in njegovo razpravo: »Der Fürstenstein in Karnburg und der Herzogstuhl am Zollfelde in Kärnten«. Moro namreč dokazuje, da so črke rimske in popolnoma enake onim, ki se pogosto nahajajo na rimskih kamnih virunskih razvalin. Nekateri starinoslovci pa so celo dognali, da so črke iz prvega stoletja rimskih cesarjev. Zakaj ni napis na pročelju, oziroma na naslanjalu, kjer bi ga vsakdo videl? Zakaj je treba čitati enkrat napis od zgoraj navzdol, drugi pa od spodaj navzgor? Pomisleki niso brez podlage. Prvotno so bile črke v glavnem napisu spojene: MASUETIVERI«. Leta 1861. pa je nekdo čez noč napis prenovil ter zloge razdelil. S tem je onemogočil vsako nadaljno znanstveno raziskavanje. To je dalo povod Nemeem, da so začeli Slovence celo v šolskih knjigah obrekovati, češ, da so prvotni latinski (?) napis hudobno spremenili, da bi dobili slovensko besedilo (Egger: Deutsches Lehr und Lesebuch 1882). Glavni in najtehtnejši pomislek proti napisu pa je ta, ker se glavni obred, pri katerem je stavlil kmet-plemič znana vprašanja vojvodi, ni vršil pri vojvodskem prestolu, temveč pri knežjem kamnu pod Krnskim gradom. Obred pri vojvodskem prestolu je bil le za plemstvo, zato se je v rani dobi že vršil skoraj gotovo le — nemško.

Jarnik je v svojem narodnem fanatizmu razlagal napise tako, da je stvari s tem več škodoval kakor koristil. Dočim navaja sicer tankovestni Megiser napis le v eni besedi »MASUETIVERI«, jo je razložil Jar-

nik samovoljno v tri besede: »Ma sveti veri« ter tolmačil, da pomenijo v celovškem podnarečju rožanskega govora »ima sveto vero« ali kot vprašanje »ima sveto vero?« To razlago ovržejo brziški spomeniki, ki dokazujejo, da ne sega zamolko izgovarjanje končnih samoglasnikov v koroških narečjih do tako pozne dobe nazaj.

Se samolastneje in neverjetneje je razložil Jarnik vodoravni, danes popolnoma nečitljivi napis na naslanjalu vojvodskega prestola. Kakor že povedano, danes črk ne moremo več čitati, a tudi v prejšnjih časih jih je čital vsak preiskovalec drugače. Laccius je čital D IV — DUX. DOMIT. Megiser: RUDOLFUS DUX. — Dr. Levce je mnenja, da si je dal vsekatil črke Rudolf IV., ki je zdel pazil na svoje dostojanstvo. Mommsen je čital /IYCR VDOMYVE DTDV, Jarnik pa :SUDOL — IVET DUZ, ter trdil, da je vsaka beseda zase kratka za celo besedo; na mestu, kjer so prve pike, je stal ali M ali A, Z=S. Ako beremo napis od desne na levo, pokaže vprašanje na kneza: Sudijski (ii) Te Verouju I Istinoju? I Obranitelj Dober Ydov Sirota (Mešnikov). Latinski: Judex num iste in fide et veritate? et defensor pius viduarum, pupillorum et sacerdotum? Beri pa navadno, to je od leve na desno, pa dobíš z Jarnikom odgovor ljudstva (Mešnikov) a Sirot, Vdov Dober Obranitelj Jest Istinoju I Verouju Ešče Do Veka Sudijski. Sicer pa je Jarnik tudi sam čutil, kako malo verjetna je njegova razlaga, zato je zapisal ob koncu razprave: »Ako pridejo ti listi v roke možem, kateri so si prisvojili starinoslovske vrednosti in ki morejo natanko razsoditi spomenike starodavnih časov, mi bodejo prizanesli ta nepopolni in morda prenagli poskus.«

Prisega vojvodov se baje ni nikjer ohranila, vendar navaja besedilo Rozman v »Drobnicah« 1855. sledeče: »Kako mene je sada naprei brano v sapouedano, tako hohiu sturiti v vuse dopernesti, tako meni Bog pomosi diua Maria Mate bosja v vuse Suetzi.« Zraven pripominja: »Kdaj ravno je ta prisega bila zložena, se nič prav ne ve; samo toliko se sme reči, da med dvajsetim in petnajstim stoletjem.«

Glede slovenske pristnosti teh napisov je pač najbolje, da se ravnamo tudi v bodoče po besedah prof. Scheiniga: »Ako še čitamo omenjeni napis po knjigah, ki uče slovstveno zgodovino in po časnikih, smatrati ga moramo kot sredstvo v prebujenju narodne zavesti, kot »pia frau«.

OBREDI USTOLIČENJA

Z malimi izjemami opisujejo vsi stari zgodovinarji (kronist Otokar, Enej Silvij, vetrinjski opat Janez, Megiser, Unrest, Valvazor itd.) enako obrede ustoličenja. Po vseh prednikih je posnel Valvazor opis sledeče: »Pol ure od cerkve (Gospa Sveta?) je na ravnini takozvani kraljevi(?) prestol. Na Koroškem je namreč stari običaj, da vsak novi deželni knez sprejme to deželo od kmeta v najem (fevd), in sicer na sledeči način: Med plemiči (Edelthümer) je kmečki rod imenovan vojvode

Blažjeveški (Blasendorf), ki je iz starih časov svoboden. Kadarkoli so na Koroškem umestili novega dež. kneza ter je on delil najeme, se je kmet-vojvoda vsedel vsled dedne pravice na okrogel ploščat mramorni kamen (ki ima obliko okrogle mize ter stoji v Krnskem gradu nedaleč Gospe Svete). Kmeta obstopi kmečko ljudstvo izven ograje, ki je potegnena okoli kamna; potem pride bodoči deželni knez v preprosti kmečki obleki, s kmečkim klobukom in čevlji, v roki drži pastirsko palico. Spremljata ga dva deželna gospoda, za njima pa gre vse plemstvo v nališpanih oblekah z grbom nadvojvodine Koroške. Pred njimi gre med dvema banderoma goriški grof kot dedni volilni grof na Koroškem. Zraven deželnega kneza pa peljejo na eni strani črno govedo, na drugi strani pa mršavo kljuse. Kekor hitro se deželni knez približa kmetu, mu zakliče kmet (schreyet er dem Lands-Fürsten an): »Kdo je ta, ki se tako ošabno bliža?« Nato odgovori okoli stoječe ljudstvo: »Deželni knez pride.« Kmet vpraša zopet: »Ali je tudi pravičen sodnik in vnet za blagor naše dežele? Svobodnih lastnosti? Zaščitnik krščanske vere in vdov ter sirot?« Ljudstvo odgovori: »Da, je in ostane.« Nato mora deželni knez za (?) imenovani dve živali (um die obgemeldetem zwey Stück) pri svoji vesti obljubiti, da bo pravičen, ako bi tudi zaradi tega moral postati tako reven, da bi se moral preživljati s tako živino, kakor sta bik in konj. Potem vpraša kmet zopet: »Kako in s kako pravico me bo odstranil s tega sodeža?« Odgovori mu goriški grof: »Odkupil te bo za 60 vinarjev (pfenig), bik in konj boleta tudi tvoja, vzelo boš knezovo (kmečko) obleko, tudi bo tvoja hiša svobodna in prosta vseh davkov.« Nato vzame kmet ponudeni živali ter se umakne deželnemu knezu, vendar opomi kneza z rahlim udarcem na lice, naj sodi pravično. To priseže nadvojvoda, kakor hitro stopi na stol. Obrne se parkrat z golim mečem okrog, zavilhti meč v zraku ter pri tem prisega, da bo brez razlike na osebo sodil enako pravično vsakogar. Potem gre v bližnjo cerkev Sv. Petra na hribu ter sleče po cerkvenih obredih kmečko obleko, običe pa svojo knežjo. Nato obeduje istotam s plemstvom in vitezi. Po obedu jezdi k najemskemu prestolu (imenovan »kraljevi prestol), se vsede nanj ter govori slavni deželni gosposki odkrite glave in s povzdignjenimi prsti običajno prisego, da bo namreč deželni gosposki ohranil vse stare milosti in svoboščine nespremenjene. Nasprotno pa sprejme poklonstvo od svojih plemičev ter jim deli najeme. Goriški grof se usede za deželnim knezom na drugo stran prostora in deli tudi po svoji pravici svoboščine in najeme. Dedni deželni maršalek (Valvazor rabi le to obliko, kar dokazuje, da je bil v rabi le slovenski izraz), pa vzame konja deželnega kneza; dedotočaj (Erbmundschenk) vzame zlato jabolko (Kopff) in dedostolnik (Erbruchses) skledo. Med tem ko sedi deželni knez na prestolu in deli najeme, imajo Gradniki (Gradenegger) od nekdanj pravico in oblast,

da kolikor travnikov morejo med tem pokositi, je seno njihovo; seno jim potem odkupijo. Ravno tako imajo Partovčani (Partendorfer) — in sedaj, ker je ta rod izumrl, gospodje Mordaxi, ki so gospodje na Kranjskem — pravico dednega požganja, ako se drugače ne pobotajo z njimi. Končno odrine deželni knez z vso gospodo v gosposvetsko cerkev, kjer pojejo »Te Deum laudamus« in s tem je ta obred končan. Ta obred so poprej natančno opravili. Sedaj (leta 1688.) so se deželnemu knezu ti obredi odpustili, vendarle proti podpisanemu reverzu, da se s tem deželnim stanovom glede njihove pravice ne prejudicira.« — Potem opisuje Valvazor, odkod izvira ta običaj ter navaja že znano pravljico o vojvodu Ingu. Valvazor je v marsičem površen. Nič ne pove, da je knez pil pri obredu vodo iz kmečkega klobuka, predvsem pa ne omeni najvažnejšega: da se je obred vršil v slovenskem jeziku.

Vetrinjski opat Janez, ki je živel od l. 1280. — 1340., opisuje ustoličenje Manharda Tirolskega 1. septembra 1286. v »Liber certarum historiarum«. Njegov opis se krije z ostalimi kronisti. Razlikuje pa se njegov opis v tem, ker piše, da je živali držal kmet, ki je sedel na kamnu in da so kneza preoblekli v kmečko obleko šele pri kamnu. Kmečko obleko, ki jo je nosil knez, so po slovesni maši razdelili med reveže, a pri odkupovanju na kamnu so jo bili obljubili kmetu! In vendar je poznejšim zgodovinarjem opat Janez najzanesljivejši vir, ker je opisal kot očividec dvojno ustoličenje, vojvoda Otona in Albrehta. Izrecno pa navaja, da je kmet ogovoril kneza v slovenskem jeziku. Samo ob sebi je umevno, da je tudi knez odgovarjal slovensko, dasi tega ta zgodovinar ne omenja izrecno; pač pa potrjuje to Hansitz (slavicis verbis se iudicem futurum spondet).

Najstarejši opisovalec teh obredov je štajerski kronist Otokar, ki je opisal avstrijsko zgodovino v verzih. Tudi Otokar izrecno navaja, da je govoril kmet na knežjem prestolu slovensko. V ostalem se njegov opis nekoliko razlikuje od poznejših. To je tudi povsem umljivo, ker se je v obredih tekom let marsikaj spremenilo.

Das bi bil Otokar lahko očividec pri dveh ustoličenjih, vendar najbrž nobenemu ni prisostvoval, sicer bi ne bil zapisal toliko nejasnosti. Ves čas govori le o kamnu, dasi ni imel v mislih knežjega kamna pri Krnskem gradu, temveč vojvodski prestol na Gosposvetskem polju, ker piše:

uf ein velt (Feld), lit bi Zol,
daz ist zeguoter maze wit
daruf ein stein lit.

Bika in konja vodi knez, a kmetu odgovarjajo v imenu kneza njegovi trije spremljevalci, ki morajo tudi zanj priseči. Vendar tudi Otokar potrjuje, da je kmet govoril s knezom le slovensko.

Nadaljnji opisovalec ceremonij je Gregor Hagenc, ki pa je v marsičem površen. O celem dvogovoru na knežjem kamnu pove le sledeče: »Der bawr fragt, ob der, der herzog will werden, rechtes christliches glaubens sey, und ain rechter richter und beschirmer pfaffen, wittiben, und auch waysen.«

(Dalje prihodnjič.)

Iz našega slovstva

5.

Zelo značilna osebnost katoliške obnove je Matija Kastelec (1620 — 1688), ki se je začel prvi zanimati tudi za potrebe svetnih stanov. Rodil se je pri Kilovčah pri Premu.

Kot kanonik v Novem mestu in predstojnik bratovščine rožnega venca je spisal za ude bratovščine knjigo »Bratovske bukvice s. Roženkranca« (knjiga je izšla v Gradcu 1678. leta). Spisal je še dve nabožni knjigi »Nebeški cil« (izšla 1684) in »Navuk christianski« (izšla 1688). V rokopisu je Kastelec zapustil latinsko-slovenski slovar in celoten prevod sv. pisma.

*

Velik vpliv na razvoj slovenske književnosti so imeli tudi redovniki.

Najpomembnejši med njimi je Janez Svetokriški (okoli 1645 — 1714). Rojen je bil pri Sv. Križu na Vipavskem. Mati je bila Slovenka, oče pa Benečan. Kot deček je vstopil v samostan, postal nato mašnik in se predvsem udejstvoval kot pridigar.

Na prošnjo duhovnikov je zbral svoje pridige in jih izdal v 5 zvezkih (233 pridig). Prva dva zvezka sta izšla v Benetkah (1691), ostali pa v Ljubljani (1707).

Jezik v pridigah je domač. Ker je moral gledati na to, da so ga ljudje razumeli, je zanemarjal čistost jezika. Uporabljal je mnogo germanizmov in drugih tujk.

*

Iz prve polovice 18. stoletja so za slovensko književnost važni še: kapucin o. Hipolit (ok. 1650 — 1722), ki je bil jezikoslovec in nabožni pisatelj. Leta 1712. je dovršil trojezičen slovar v dveh delih: 1. latinsko-nemško-slovenski in 2. nemško-slovenski-latinski, ki pa ni bil tiskan. Pripravil je drugo izdajo »Zimskih uric« z naslovom »Gramatica Latino-Germanico-Slavonica« (1715). Priredil je tudi tretjo izdajo »Evangelijev in listov«. Leta 1719. je dovršil prevod Tomaža Kempčana

»De imitatione Christi«, ki ga je pričel Kastelec. Knjiga je izšla z naslovom »Bukvice od Slejda inu Nauka Kristusa našega Izveličarja«. Prevedel je tudi delo Komenskoga »Orbis pictus« (Svet v slikah), da bi s tem omogočil hitro učenje latinščine.

*

Omembe vredna sta še jezuit Jernej Basar iz Škofje Loke, ki je leta 1734 izdal zbirko pridig za vse nedelje v letu in kapucin o. Romuald iz Štandreža pri Gorici, ki je leta 1721. priredil besedilo za škofjelosko pasijonsko procesijo.

*

Od svetnih duhovnikov sta znana še Ahacij Steržinar, ki je leta 1729. izdal nekaj katekizem in prespeln križev pot. Franc Paglovec (1679 — 1759) pa je prevedel »Tobiove bukve«. Prevedel je tudi Kempčana.

V Primorju je deloval Klapše Pavel Franc (1688 — 1772), ki je izdal knjigo o krščanskem nauku.

*

V tem času so delovali tudi mnogi odlični znanstveniki, ki so v Ljubljani leta 1693 ustanovili »Academia operosorum« (Akademija delavnih).

Najzaslužnejši med njimi je bil Janez Vajkard Valvazor (1641 — 1693). V svoji mladosti je mnogo potoval. Bil je celo v Afriki. Ker je želel, da bi bila njegova slovenska domovina v svetu malo bolj poznana, je leta 1689. izdal znamenito delo »Die Ehre des Herzogthums Crain« (Slava vojvodine Kranjske). Delo obsega štiri knjige, od katerih ima vsaka nad 800 strani.

V svojem delu opisuje Valvazor predvsem slovenski jezik, narodno zgodovino ter šege in običaje. Njegov znanec Jožef Sentschelli je napisal prvo znano posvetno umetno slovensko pesem, ki jo je Valvazor objavil v svoji prvi knjigi.

*

Nekoliko sojevrstno se je razvijala v času protestantizma in katoliške verske obnove slovenska književnost med prekmurškimi Slovenci. Ne po njihovi krivdi se je pričelo slovstveno delo pri njih šele v 18. stoletju. Pobudniki so bili protestanti.

Prva ohranjena knjiga je »Abecedarium Slovenico za Drobnj deca von spüseno« (1725). Pisec ni znan. Leta 1747 je izšel »Red zveličanstva«, ki ga je sestavil učitelj Mihael Sever (v predgovoru je prvič napisano »slovenski narod«).

*

Najznamenitejši izmed vseh prekmurških protestantov je bil učitelj Stefan Kuzmič (1723 — 1779). Izdal je »Vöre krsztianske kratki navuk« (1754), iz grščine pa je prevedel »Nouvi zakon ali Testamentom« (1771). Mihael Bakoš je leta 1789. izdal protestantsko pesmarico »Nuovi Graduval«.

*

Ko je bila leta 1777 ustanovljena škofija v Szombathelyu, je bilo vse katoliško prebivalstvo Prekmurja združeno. V tem času se je pričelo slovstveno delovanje tudi med katoliki.

*

Najpomembnejši takratni katoliški pisec v Prekmurju je župnik Mikloš Küzmič (1738 — 1804). S škofovo podporo je izdal »Evangelije« za nedelje in praznike (1780). Izdal je tudi več šolskih knjig. Najvažnejša je »Slovenski silabikar«. Izdal je tudi »Knjigo molitveno«, ki ima v dodatku več cerkvenih pesmi.

*

Prekmurci so uporabljali pri pisanju svoje narečje in madžarski pravopis. Od časa do časa so vplivali nanje tudi kajkavski Hrvatje.

IV.

RAZSVETLJENSTVO (1768 — 1819)

Ker so verski boji, ki so trajali do srede 17. stoletja, Evropo preveč izčrpali, so se pričeli narodi odmikati od verskih vprašanj. Človekova pozornost je prešla iz duhovnega področja na snovno. Z vsoto se je uveljavljala zahteva, da je treba vse ljudi izobraziti in s tem doseči boljše življenje za vse. Znanstveniki so zastopali mnenje, da je možno z razumom razjasniti vsa vprašanja sveta in življenja. Izobraženstvo je vodila ideja človečnosti (humanosti), ki je bila nasprotna tedanji nenaravni razdelitvi družbe (tlačani, plemiči).

(Dalje prihodnjič.)

Pisana poljana

Legenda o deklici, ki je rada plesala

Ksaver Meško

Davno davno se je dogodilo to, v tistih časih, ko je Gospod Jezus s svojim zvestim spremljevalcem sv. Petrom še večkrat hodil po svetu, da je videl, kaj in kako se na svetu godi, da je tu kakemu potrebnemu pomagal, tam kakega zlobneža kaznoval.

V tistih davnih časih je živela deklica, ki je za smrt rada plesala. Bila je lepo in pošteno dekle, tudi molila je rada in v službi je bila zvesta in delavna, da ji ni bilo moči nič reči; a ples ji je bil čez vse na svetu. Ob plesu je kar pozabila na dom in na pravi čas, kdaj bi se bilo treba vrniti. To je bila njena edina nerodnost, zaradi katere je morala od gospodarja in gospodinje slišati marsikako grenko in jo molče požreti.

Dekle pa samo ni moglo prav za to slabost. Imela jo je od matere. Mati je bila od doma siromašna; siromaka je vzela za moža, pa je bilo dvojno siromaštvo. Ko so se rodili otroci — in če Bog siromakov ne blagoslovi z ničemer, z deco jih blagoslovi obilno — je bilo siromaštvo trojno in četverno. Tako žena resnično ni imela nič dobrega na svetu. Le če je zaslila na vasi godbo, se je vsakokrat razveselila in je pozabila na svoje bedno življenje. In prav v času, ko je pričakovala to deklico, so bile na vasi kar zaporedoma same veselice in slavnosti: poroke, srebrne in zlate poroke, razni cerkveni prazniki in godovi in druge slovesnosti. In ob teh vedno godbe. Uboga žena na ples kajpada ni mogla. Doma je sedela, poslušala poskočne napeve in jih bila vesela. In iz tega materinega veselja je pil otrok, ki ga je nosila pod srcem, že tedaj nagnenje in veselje do plesa. Z leti je to veselje raslo. Se bolj se je razvilo in razbohotilo, ko je prišla deklica iz tesnih siromašnih domačih razmer v službo v bogato kmečko hišo, kjer je bilo pač dosti dela, ni pa tudi manjkalo jela kakor le prepigostoma v rodni hiši.

Prigodilo pa se je, da se je deklica neke poletne nedelje spet zakasnila na plesu. Že se je sonce pomikalo proti zahodu, ko je hitela domov. Hudo jo je skrbelo, kaj bosta rekla gospodar in gospodinja. Še sladkorčki, piškoti in razno drugo rdeče in rume-no pecivo, ki so ji ga bili plesalci nakupili, je ni več veselilo in ni moglo pomiriti njenih skrbi.

Ko je hitela po prašni cesti, ji prideta nasproti dva moža, eden starejši s sivo brado, drugi mlajši, zelo lep, resen in dostojanstven. Videlo se jima je, da sta tujca in da prihajata od daleč: vsa polna prahu sta bila in težko sta že hodila.

»Ti, deklica, daj, povej nama, kje bi mogla dobiti za nočjo prenočišče in kaj jesti«, jo je nagovoril starejši.

»Prenočišče? Tujci grede navadno v gostilno. A nočjo je polna. In tam ne bo vso noč mira — plešejo.«

»Slabo bo to«, je zamišljeno odkimaval tujci mož. »In kje drugje ne bi bilo mogoče?«

»Kaj, če bi prišla k nam«, je menila deklica, ki sta se ji tujca bolj in bolj smilila. »Imamo prazno sobico. In gospodar in gospodinja nista napačna. A precej daleč je še, skoraj pol ure. Meni pa se hudo mudi, da bi šli skupaj. Če prideta po cesti naravnost za menoj, kar prva hiša je, ko prideta v vas. Vidim, da sta lačna in žejna — ali bi vzela do tedaj te sladkorčke in pecivo? Rada vama dam.«

Tedaj se je mlajšemu razsvetil obraz, kakor bi šinil čezenj jasen sončen žarek. Bilo je, kakor da se je natihem smejal. In deklici je bilo, da čuti ob tem smehljaju, ki ga v resnici niti prav videla ni, in ob njegovih pogledih prečudno sladkost.

»Dobra deklica si. Sprejmeva tvoj dar. A kaj naj dava midva tebi?« je izpregovoril, in njegova govorica je bila kakor cingljanje zvončkov.

»O, nisem vama dala zato. Samo za boglonaj. A zdaj bom morala hiteti. Le prideta za menoj. Z Bogom!«

Hitro se je zasukala. Videla pa je, da je starejši mlajšemu nekaj govoril. In čez hip je zaslila za seboj glas starejšega:

»Deklica, dobro si nama storila. Želi si, kadar prideš domov, karkoli hočeš, zgodilo se ti bo.«

»Že prav, že prav«, je hitela deklica, ki je poslušala le napol in je komaj slišala, kaj tujec pravi, in tudi ni prisojala njegovim besedam posebne važnosti. Da bi le bila kmalu doma in da bi je hudo ne ošteli, edino to ji je rojilo po glavi.

Vsa vznemirjena in zasopla je prihitela domov. Pa je že zaslila iz sobe ostri glas gospodinje. Pri oknu je gotovo že spet čakala žena kakor vedno, kadar se je kje zamudila: »O ti lahkomišelnica plesalka, ali si

vendar prišla! Mislila sem že, da boš preplesala vso noč!«

Sunkoma je odprla duri, jezna stopila v vežo, kjer je dekle stalo preplašeno in zmedenno.

»Oh, ko bi vendar enkrat tudi ti zaplesala in vsa tvoja hiša s teboj«, je nekako nehoče zaželela in vzdihnila deklica. »Menda vobče vse življenje nisi, ker se vedno tako srdiš zaradi tega neumnega plesa.«

Pa še ni domislila želje do konca, že se je dovolj počasna in neokretna ter precej obilna gospodinja vrtela po veži, da so ji krila kar plahutala in frfotala.

»Jezus, Marija!« se je prestrašila deklica, ki je mislila, da se je gospodinji zmešalo, in je mimo vrtoglavo se vrteče plesalke planila proti kuhinji. Pa je kriknila in kakor okamenela obstala na pragu: tudi v kuhinji je vse plesalo. V divjih vrtincih so se vrteli lonci, a čudno, nobeden se pri tem ni razbil; niti mleko, ki ga je bil lonec poln, se ni razlilo. Kakor najbolj poskočna dekleta so se vrtele burklje in grebljice. Tudi metle je popadla plesna norost, da so vihrale in divjale po kuhinji, da je kar veter pihal na vse strani okoli njih in se je dvigal od tal oblak prahu. Tudi škafi so znoreli, se vrteli in poskakovali, da je bilo kar smešno. Še stari in sicer dovolj zaspani in leni muc, ki se je še pravkar smolil okrog loncev in premišljeval, ali naj se loti mleka ali ne, se je postavil na zadnji nogi in plesal med lonci, burkljami in grebljicami, kakor najsrečnejši mlad ženin.

»Jezus, Jezus, ti pomagaj!« je vzdihovala deklica in se grabila za glavo. »Ali sanjam, ali je to resnica?«

Zbežala je nazaj v vežo in planila mimo gospodinje, ki je molela že kar roke od sebe in je bila od naglega vrtenja v lice že vsa rdeča kakor kuhan rak; zbežati je hotela iz te začarane hiše. Kar ji pri durih pripeljeta nasproti gospodar in hlapec. Ne da bi kdo rekel besedice ali se zmenil zanjo, zaplešeta mimo nje v vežo in tam naokrog, da je bilo, kakor bi se gospodar, gospodinja in hlapec v divjem diru podili in lovili, a se ne morejo dohiteti.

»Kaj sem storila jaz nesrečnica!« je jokala deklica. »Ah, zdaj vem. Tista moža sta mi rekla, naj si kaj želim, kadar pridem domov, pa se mi bo izpolnilo.« — Pa se je resno razjezila: »Tako sta mi ta vagabunda poplačala moje dobroto, moje sladkorčke in piškote!«

V resnici huda je bila na nju. »Naj ju dobim —«

»Kaj pa bo, če ju dobiš?« je prijazno in dostojanstveno vprašal mlajši popotnik, ki je prav tedaj stopil na prag.

Deklica se je še bolj zmedla, ko ji je tujec tako nepričakovano povedal njene misli. Vendar je bila še prav huda.

»Pošteno bi vaju oštela. Ali je to za tvojo dobroto, za sladkorčke in sladko pecivo? Vidva...«

»Vagabunda, kaj?« je spet izgovoril nje-no misel mlajši. »Glej, za tvoj ples je to, deklica. A da ne boš več jezna, naj nehajo plesati.«

Pa so gospodar, gospodinja in hlapec hipoma obstali. Tudi v kuhinji je v hipu nastala velika tišina.

In kakor ne bi ne gospodar ne gospodinja ne hlapec o pravkar minulem dogodku prav nič vedeli, so tujca mirno in prijazno sprejeli. Poprosila sta za prenočišče, ker se že dan nagiba in sta utrujena. Dovolili so jima rade volje.

»V sobo sedita — oče, pojdi ti z njima. Jaz bom takoj pripravila kaj toplega.«

Tako je dejala gospodinja in odhitela v kuhinjo.

Deklica pa je bila ves večer vsa zmedena in izgubljena. Ogibala se je tujca; sicer pa je imela itak dovolj opravka pri živini. Ko je opravila in so šli k večerji, sta bila tujca popotnika že v kamrici. Da sta silno utrujena, sta tožila, ko jima je gospodinja prinesla večerjo; in bi rada šla kmalu počivat. Gospodar in gospodinja sta jima pokazala sobico, želeli so si lahko noč, in go-sta sta legla.

Bila pa je sobica tik kamrice, kjer je spala deklica. Le stena iz desk je bila vmes.

Deklica ni mogla zaspiti, tako je bila razburjena po dogodkih tega večera. In venomer jo je vznemirjala misel: »Kdo neki sta ta tuja moža?«

Kar je zaslila skozi steno glas starejšega: »Gospod, pa bo ta deklica prišla k nam v raj?«

»Kako, ko pa vedno pleše!«
»Saj tudi moli. In tudi sicer ni napačna.«
»Že. A s plesom si vse pokvari.«

»Pa vendar, Gospod, imej usmiljenje z njo. Glej, dobra nama je bila: pot nama je pokazala, sladkorčke in pecivo nama je darovala, ko ji je bilo to vendar tako pri sreju kot drag spomin.«

»Ker prosiš ti zanjo, Peter, naj bo. Toda plesati se bo že morala odvaditi.«

»O Marija«, se je prestrašila deklica. »Sam Gospod in apostol Peter sta. Zato ta čudež s plesom.«

Pa se je po prvem začudenju ojunajčila, potrkala na steno ter dejala: »O ljubi Gospod Jezus, saj ne bom več plesala, samo v nebesa me vzemi.«

»Pa te bom, dete«, je zaslila usmiljeni glas mlajšega, in sladko ji je postalo pri sreju, da bi od veselja zajokala. »A zdaj zaspi, jutri te čaka delo.«

Srečanje z vragom

Pričujoča zgodba je mična in resnična.

Tam nekje, med južne obronke gozdnatega Pohorja, se je vgnezdila prijazna vasica Sv. Florijan. Kot že ime pove, so vrli farani postavili na glavni oltar sv. Florijana s čelado in golido, vneto pa so častili tudi druge svetnike in se jim priporočali v varstvo. Sicer pa so delavni in dobrodušni šentflorijančani živeli, takratnim posvetnim in cerkvenim postavam podložni, trdjo a zadovoljno življenje. Dajali so cesarju, kar je bilo cesarjevega in Bogu, kar je bilo božjega. Nihče jim ni zameril, če so se po maši preko mere krepčali z dobrim konjiškim vinom in se veselili po svoje pozno v mrak. Zadovoljni so bili vsi: cesar na Dunaju, župnik v farovžu, vaški krčmar in ne nazadnje tudi farani sami.

Seveda, ko bi pri tem ostalo, bi vam danes ne mogel pripovedovati o srečanju z vragom. Pa je bilo prav v tem času, da se je vrnil Bistrahov Blaž. Vojsna na Laškem je bila pri kraju, skregani cesarji so se pobotali in Blaža so milostno odpustili. Nekega dne se je pojavil na vasi, posušen in zagorel kot cigan. Za spomin mu je laška krogla preluknjala še koleno in Blaž je zdaj vlečel levo nogo za seboj, kot da bi ne bila njegova. Šentflorijančani pa so bili vseeno ponosni nanj, na »cesarskega«, ki je pomagal cesarju krotiti prevzete Lahe. Kar usta so odpirali, ko je Blaž pripovedoval o svojih junaških podvigih. Vaški paglavci so potem izvojevali marsikatero bitko med seboj, ko so se šli »Lahe« in »naše«. Kmalu pa so se na vasi pokazale še druge posledice Blaževe vrnitve in njegovih pripovedovanj.

Če je šentflorijančanom doslej tu in tam ob trdem delu, ki ni hotelo izpod rok, spolzela iz ust pritajena in še kar nedolžna kletvica, je bilo odselej kmalu drugače. Domačim kletvicam se je pridružila sprva še ena hrvaška, nato še ena nemška, potem še ena laška — in nazadnje je bila že kar cela mednarodna zbirka. Seveda ni

bilo težko uganiti, odkod ta vnema pri zbiranju sočnih kletvic. Blaž jih je prinesel s seboj. Ko je v vaški krčmi obujal spomine na vojaški stan, je z njimi belil pripovedovanje z ocvrki take vrste — in Pohorci so še bolj na široko odpirali usta, če so pričeli Blaža, kar kletvice tiče, vneto posnemati. Razumeli jih tako ali tako niso.

Pa je bila zamera vseeno tu. Neke nedelje je zagrmelo s prižnice. O, pa so bili šentflorijanski gospod mož na pravem mestu, če je bil v nevarnosti dušni blagor njegovih vernih ovčic! Z živimi besedami so faranom najprej naslikali pekkel z vsemi njegovimi iznajdbami za trpinčenje pogubljenih, grešnih duš. Peklenški ogenj, razbeljeno kamenje, ostudne kače in zmaji, jok in škripanje z zobmi, — vse te grozote čakajo zaslepljene grešnike. Grešnik pa je tudi, in tu so gospod šele zadeli v črno, kdor po nemarnem imenuje božje ime, kdor preklinja. Glava za glavo se je povesila, nihče se ni hotel srečati z župnikovim pogledom. Oglašala se je slaba vest.

Šentflorijančanom v čast bodi povedano, da so se po tej pridigi zopet oprijeli domačih kletvic, katerih najhujša je bila, že tiste čase zelo priljubljeno »primojduševanje«. Tudi Blažu je šla gospodova pridiga do živega, a je bil Blaž velik revež. »Navada je železna srajca«, pravi pregovor — in Blaž je ostal pri železni srajci. V krčmi se je še nekako krotil, čeprav se je moral večkrat vgrizniti v jezik. Če pa mu konji niso hoteli zvoziti strmega vitanjskega klanca, so se mu na novo odprle zatvornice.

In pravkar omenjeni klanec, je bil za Blaža usoden. Blaž je bil »furman«, lepo slovensko povedano — voznik. Prevažal je hlode in deske, tu in tam tudi sol, moko in druge drobnarije za štacunarje. Tako ga je nekega dne poslal krčmar, kateremu je zmanjkalo vina, z vozom tja v konjiške

Mati plaka...

Stara mati milo plaka:

»Hčerka, hčerka, da si taka!

Ko sem jaz mladenka bila,
krilo sem tedaj nosila,
ne pa takih kratkih hlač —
komaj za petino krač...

Lice mi je bilo rdeče,
viden znak mladostne sreče,
zdravje ustni je krasilo,
ni rdečila treba bilo...

Danes pa ko ljudstvo strada,
mnogo kje barvilo vlada;
kmečko deklet pohajkuje,
ker se delati sramuje;
ni ljubezni, manjka vere —
res me sram je take hčere...

Solze mati je otrla
ter se kvišku je ozrla:

»Vojsna je ves svet ranila,
pošlji nam, nebo, zdravila!«

Limbarski

Deklica je zaspala, da sama ni vedela kdaj.

Ko se je drugi dan zbudila, tujcev že ni bilo več v hiši. Na vse zgodaj sta se poslovila od gospodarja in gospodinje, češ, da v hladu lažje hodita, in sta odšla.

Deklica nikomur ni nič povedala, kdo sta bila tuja moža. Bila pa je od tega dne popolnoma spremenjena. Ni hodila več na ples, pač pa več v cerkev. In če so kdaj prišle skušnjave in jo vabile na ples, je šla v svojo spalnico, potrkala na steno, kakor bi Gospod in Peter še ležala v drugi sobici, in je prosila: »Ljubi Gospod Jezus, ne bom več plesala, samo v nebesa me vzemi.« — In postalo ji je lahko in sladko pri sreju, kakor bi spet slišala skozi steno usmiljeni glas Gospodov: »Pa te bom, dete.«

Ko je po mnogih letih umrla, je postalo njeno že uvelo lice mlado in lepo, kakor bi bilo sedemnajstletne deklice. Od blizu in daleč so jo ljudje trumoma hodili gledat in občudovat. V sobi, kjer je ležala na mrtvaškem odru, je dehtelo, kakor bi bila vsa soba polna najlepših šmarnic in rož. Pa je bilo sredi zime.

»Svetnica je umrla«, je šel glas po devetih farah in dalje.

Tako je srečna, ker se je tukaj odpovedala iz ljubezni do Jezusa in nebes rajanju, dosegla čast in slavo in radost raja nebeškega.

hribe. Blaž je naložil par trebušastih sodov in kot je že navada vseh voznikov, je tudi Blaž temeljito namočil še samega sebe. Spotoma se je ustavil še v tej in oni občestni krčmi in ko je pripeljal do klanca, je sonce pravkar utočilo za Vitansko gorro. Dobre volje je bil Blaž, konjička sta vlekla kot za stavo, — do prvega ovinka. Tu zavije cesta strmo v klanec, konja sta se ustavila. Blaž jima je pričel prigovarjati, zlepa in ljubeznivo, kot to znajo izkušeni vozniki. Konjička sta zadovoljno strigla z ušesi, a premaknila se nista. Blaža je popadla togota, zavihtel je bič in v mrak je zadonela pisana zbirka laških in hrvaških kletvic, ki je zmanjkalo teh, pa za nameček še par domačih.

Prav ta čas je izza ovinka prišantal dimnikar Jirga in prav ko je Blaž rottil in klical na pomoč Luciferja in vse njegove vrage, se je oglašil za vozom Jirga z globokim, ponarejenim glasom: »Sem že tu!«

Blaž je v mraku uzrl za vzgom nekaj črnega, po hrbtu mu je zagomazelo mrzlo, lasje so se mu postavili pokoncu in — čeprav je bil nekoč »cesarski« in kljub preluknjanemu kolenu, je zdaj odvrgetel vajeti in bič ter jo z dolgimi skoki ubral preko zeljnikov in pašnikov. Nič ni pomagalo, da ga je Jirga kljical nazaj, Blaž je le še povečal naglico. Jirgu ni preostalo na izbiri nič drugega, kot da je sam prijel za vajeti. Konja sta se medtem lepo odpočila in zvozila klanec.

V krčmi na vrhu vitanjskega klanca pa je Blaž medtem že v eni sapi pripovedoval o svojem srečanju z vragom. Ko so se odprla vrata in je skozi nje stopil dimnikar Jirga z bičem v rokah, je zatulil in planil ves zgrožen pod mizo. Šele ko se je prepričal, da je črnih res samo dimnikar Jirga, je osramočen prilezel iz pod mize. Sprva je bil togoten, ko pa je krčmar postavil na mizo bučo vina, si je s par krepkimi požirki poplaknil strah in jezo.

Blaž je ta večer slekel železno srajco. Nič več ni preklinjal, ne po laško in ne po hrvaško, še domačih kletvic se je odvadil. V tem oziru je postal res vzor vsem vrlim šentflorijančanom.

—ob—

ZDRAVJE V ZELIŠCIH

(Nadaljevanje.)

Pelin

Artemisia absinthium. — Wermut

Raste divji po suhih ledinah, gojen pa po vrtovih. Nabiramo liste in cvete, zlasti mladike.

Lastnosti: v vsej rastlini, zlasti v mladikah je hlapno olje, čreslovina in grenka snov. Vpliva zlasti na živčevje v prebavilih.

Uporaba: kot zdravilo pri slabem teku, glistah, krčih v črevesju in napenjanju. Navadno kuhamo čaj (3 do 5 g na skodelico vode), ki ga naj pije bolnik 2 do 3 krat dnevno po eno skodelico. Tudi prašek, ki ga devamo v jed, pospešuje tek. Pelinovo vino (v vinu namočen pelin), ki mu dodamo kadulje ali žajbela in mete, priporočamo za zboljšanje teka.

Petršilj

peršun, derezga, ač, ak, perčin. — Petroselinum sativum. — Petersilie.

Gojimo ga po vrtovih in nabiramo liste ter plodiče.

Lastnosti: vsebuje hlapno olje, sladkor, sluz in vpliva na tek ter izločanje seča, ker draži ledvice in mehur.

Uporaba: zlasti ga uporabljajo kot zdravilo, ki žene na vodo. V to svrhu kuhajo čaj (3 do 5 g na skodelico vode) pri vodenici, oparnosti (če se komu voda zapira), kamnih in pesku v ledvicah in mehuru.

Potrošnik

popotnik, jedrik, legvat, cikorija. — Cichorium intybus. — Wegwarte.

Je pravzaprav plevel in raste ob potih, neobdelanih njivah in poljih. Nabiramo koreniko v jeseni, zelene dele pa, ko cvete. Radič, ki ga gojimo po vrtovih, je potrošnik, ki zraste v prvem letu. Šele v drugem letu cvete.

Lastnosti: vsebuje inulin, sladkor, grenko snov. Vpliva na želodec, jetra, odvaja, pospešuje potenje in izločanje vode ter čisti kri.

Uporaba: najčešče ga uporabljamo kot zdravilo pri obolenju jeter in v ta namen kuhamo čaj (5 do 8 g na skodelico vode), pa tudi pri prehladih dihal in prebavi ga uporabljamo. Namesto čaja uporabljamo tudi sok.

Preslica

ali hvošč. — Equisetum arvense. — Ackerschachtelhalm.

Raste po njivah, vlažni zemlji; nabiramo le zelena poletna stebela.

Lastnosti: vsebuje mnogo kremenčeve kisline, milnične snovi ter pospešuje izločanje seča.

Uporaba: zato uporabljamo preslico samo ali skupaj z drugimi zelišči kot zdravilo za čiščenje krvi, pri oparnosti, vodenici, revmi, protinu, kamnih v mehuru itd. Čaj kuhamo iz 6 g posušene preslice. Dodati ji moremo še brinja, rmana, kamilice in petršilja.

Regrat

otavčič, smolička, števnicca, žetenje, žoltenica. — Taraxacum off. — Löwenzahn.

Raste povsod; nabiramo mlade liste spomladi, koreniko pa v jeseni.

Lastnosti: vsebuje sladkor, inulin, grenko snov, čreslovino in pospešuje delovanje žlez, izločanje žolča, seča in slin.

Uporaba: kot zdravilo pri obolenju ledvic, žolčnega mehurja, oparnosti, revmi in protinu kuhamo čaj (3 do 5 g na skodelico vode) ali uživamo sveži sok, pa tudi salato.

Rman

jermanec, škrotovec, škoreca, skorocel, ruja, krvavnik. — Achillea millefolium. — Schafgarbe.

Je znan plevel z zelo drobno razrezanimi listi in drobnimi belkastimi cveti v koških, ki se družijo v češulje. Raste po apnenih tleh, po travnikih, ob potih, po njivah in poljih. Nabiramo rastlino, ko cvete (od junija do oktobra).

Lastnosti: vsebuje hlapno olje in grenko snov. Vpliva na krvni obtok in prebavo.

Uporaba: iz rmana pripravljamo čaj (5 do 10 g na skodelico vode) kot zdravilo pri slabi prebavi, katarju, prebavilih in prehladih dihal. Radi mu dodajo trpotca, lučnika in vijolice. Namesto čaja moremo uporabljati tudi rmanov sok in tinkturo (20 do 30 kapljic na vodi trikrat na dan).

Rožmarin

Rosmarinus off. — Rosmarin.

Je prijetno dišeč grm iz Sredozemlja; pri nas ga goje v lončkih. Nabiramo liste in jih sušimo v senci.

Lastnosti: vsebuje precej hlapnega olja, ki pospešuje izločanje seča, potu in krepi živce ter želodec.

Uporaba: iz rožmarina kuhamo čaj (pravzaprav polivek, za kar vzamemo 3

do 5 g posušeni listov na skodelico vode) kot zdravilo pri oslabilih živcih, srčni nervozi, kašlju, naduhi, slabi prebavi, črevesnem katarju, pa tudi pri vodenici in revmatizmu. Navadno dodajo rožmarinu še poprove mete ali melise. Tudi rožmarinovo vino (prgišče rožmarina namakamo v 1 litru vina) je uporabno v iste namene. Z vodo, v kateri smo kuhali rožmarinove liste, umivamo rane in izpuščaje.

Rutica

runda, petoprstica, verant, virenta. — Ruta graveolens. — Gartenraute.

Je skoro pol metra visok grm z razraslim stebлом, modrozelenimi listi in rumenimi, v pakobule združenimi cveti in raste po prisojnih, kamenitih pobočjih, zidovju in vinogradih. Jo tudi goje v vrtovih. Nabiramo liste in jih sušimo v senci.

Lastnosti: v listih vsebuje hlapno olje in čreslovino.

Uporaba: za zdravilo pri močnem krvnem pritisku, oparnosti, krčih v trebuhu in napenjanju, pripravljamo polivek (2—3 g na skodelico vode); pri raznih kožnih obolenjih, kot izpuščajih in lišajih, napravljamo obkladke. Namesto čaja uporabljamo tinkturo in sok.

Slez

navadni ajpš, slezen, zelnik. — Althaea officinalis. — Eibisch.

Je navadno vrtna rastlina, raste pa tudi po grmovju in ograjah. Soroden je slezenovec, ki raste po zidovju, ob potih in ga uporabljamo v iste namene. Nabiramo liste in cvete.

Lastnosti: oba vsebujeta v korenini mnogo sluzi, precej škroba in sladkorja, manj v listih in cvetih.

Uporaba: kot zdravilo pri katarjih dihal in prebavi napravljamo iz posušene korenine ali listov in cvetov čaj (5—8 g na skodelico vode), ki mu dodamo še kamilice, žajbela in mete. Z vodo izpiramo in ggramo usta in grlo pri vnetju in hripavosti.

Trnjolica

črni trn, arnuta, črnob, oparnica, grmulja, dlog. — Prunus spinosa. — Schwarzdorn.

Je znan grm s krovlastimi vejami, ki so prorasle s trni. Beli cveti stoje posamič ali po dva skupaj. Plod je višnje v trpek. Nabiramo cvete in liste spomladi, plodiče v jeseni, ko jih je osmodila slana.

Lastnosti: v plodičih je amigdalin (datljeva kislina), čreslovina in še druge snovi. Pomirjuje živce, pospešuje izločanje vode.

Uporaba: iz cvetov in listov kuhamo čaj (2—3 g) kot čistilo za kri in pri oparno-

sti. Sveži ali suhi plodiči zdravijo obolele ledvice, mehur in sečovode.

Trpotec

suličasti, pripotec, pripotnik, žiljak, žilnjak, mačica. — Plantago lanceolata. — Spitzwegerich.

Izmed vseh trpotcev je ta najbolj uporaben, čeprav moremo uporabljati v iste namene tudi srednji trpotec. Nabiramo liste od maja do junija.

Lastnosti: vsebuje grenko snov, kisline in čreslovino. Čisti kri, topi sluzi, krepi želodec, vpliva na dihala.

Uporaba: pri obolenjih dihal (katarju, kašlju) in motnjah v prebavi, kuhamo iz listov čaj (3—5 g), ki mu dodamo lapuha, regrata in rmana. Namesto čaja rabimo trpotčev sok (trpotčeve liste namakamo v vinskem cvetu, mu dodamo vroče vode in sladkorja; 6 delov trpotca, 5 delov vinskega cveta, 45 delov vode, 60 delov sladkorja).

Vijolica

dišeča, ljubica, babji stolček. — Viola odorata. — Wohlriechendes Veilchen.

Nabiramo liste in cvete v marcu in aprilu, koreniko pa v jeseni.

Lastnosti: vsebuje milnične snovi, nek alkaloid, ki draži sluznice prebavi; lajša in pomirjuje razdraženost, pospešuje potenje in izločanje seča.

Uporaba: kot zdravilo pri kašlju, katarju dihal in obolenju prebavi, kuhamo čaj (2—3 dele cvetov ali korenike). Tudi čisti kri, zato je sestavni del kri čistilnih zdravil, predvsem čajev.

Vrtič

črvnjak, grličec, konopljika, sementnica. — Tanacetum vulgare. — Rainfarn.

Raste po peščenih in ilovnatih tleh. Ima do 1 m visoko steblo, razrezane liste in rumene cvete v koškastih razcvetih. Nabiramo liste in cvetne koške.

Lastnosti: vsebuje iste snovi, kot kamilica; zato je

uporaba: enaka, zlasti proti glistam, pri krčih v želodec in mehuru ter pri slabi prebavi. Za zdravilo kuhamo čaj (2—3 g) in damo bolniku 1—2 skodelici dnevno.

Zelena

Apium graveolens. — Selerie.

Je znana vrtna rastlina. Nabiramo koreniko in liste.

Lastnosti: vsebuje mnogo hlapnega olja in pospešuje izločanje vode (seča in potu).

Uporaba: zato jo uporabljamo pri obolenjih ledvic, mehurja, revmi, oparnosti, kamnih in pesku v sečnih organih ter pri vodenici. Kuhamo čaj (5—8 g na skodelico vode), ki mu navadno dodamo še drugih rastlin, kot brinja, preslice, petršilja ali pa uživamo svežo zeleno kot salato.

Konec prvega dela.

RASTLINE, KI „JEDO“ MESO

Po dveh ali treh dneh se list odpre, in od živalice je ostal le še hitinast oklep.

Kaj se je zgodilo? Če natančneje opazujemo list pod mikroskopom (drobnogledom), opazimo, da ga pokriva nešteto drobnih sestavljenih žlezastih glavic, ki jih moremo po obliki razporediti v dve skupini: v betičaste in sedeče. Betičaste glavice so prave lovke, kajti vsaka nosi kapljico lepljivega soka. Manjše sedeče žleze izločajo prebavni sok, ki prebavi mehke dele žuželke. Te žleze začno delovati, to je izločati svoj sok šele, ko se je list zavihal na znotraj in žival pokrtil. Del soka preprečuje, da bi se zaredile bakterije in uničile beljakovine. Hkrati morejo iste žleze, ki so izločale prebavne soke, tudi vsrkati prebavljene snovi.

Toda, če bi hoteli rastlino pripraviti do prebave s prevaro, če bi ji položili na list kamenček, bi nam ne uspelo. Sicer bi se list začel vihati in zavijati, tudi žleze bi začele izločati sok, toda kmalu začuti rastlina, da nima opraviti z »mesom«, temveč z neprebavljivo snovjo in list se kmalu zopet odpre.

Slično napravo ima rosika (Drosera rotundifolia), druga pri nas rastoča »mesojeda« rastlina. Njeni listi so dolgocepljati in okrogli ter pokriti s številnimi pecljati žlezastimi glavicami, ki nosijo na koncu kapljice kot rosa se svetlikajočega soka. Beli, neznatni cveti so zbrani v vijakih. Če sede žuželka na list, jo najprej zadrži lepljivi sok, nakar se nagnejoosedne pecljate žleze k njej, dokler je povsem ne pokrijejo. Iste žleze, ki žuželko pograbijo, izločajo tudi prebavni sok in vsrkavajo prebavljene snovi.

Nekoliko drugačna »mesojeda« rastlina pa prebiva po ribnikih in jezerih. Iznad vodne gladine se dviga navpično, več centimetrov, včasih celo do tri decimetre visoka betva mešinke (Utricularia vulgaris), ki nosi več v grozdu združenih cvetov, ki sličijo cvetom madronščice ali žab-

rija. Pod vodno gladino so drobno razrezani listi, ki nosijo dva do pet milimetrov velike mešičke, polne zraka. Mešički niso kaka pavalna naprava, kot bi kdo utegnil misliti, temveč so lovke, pasti, s katerimi rastlina lovi vodne živalice. Poedini mešiček ima pokrovček, ki se odpira na znotraj in je pokrit z dlačicami, ki izločajo sladki sok. Če se približa žuželka, zadene ob pokrovček, ki se odpre in žival zanese nastali vodni tok v notranjost mešička. Žleze notranjih sten pa izločajo potrebni sok, ki začne delovati takoj, ko je živalica v pasti, v nekaj dneh je prebavljena.

Naštete rastline rastejo na tleh, ki nimajo mnogo dušika, zato je domneva, da si hočejo rastline z »živalsko« hrano preskrbeti za tvorbo beljakovin potrebne snovi, utemeljena. Vsekakor pa so našteje rastline zanimive, ker nam dokazujejo, kako si zna življenje pomagati, da pride do cilja, ki je: ohraniti vrsto in rod.

VREMENSKE NAPOVEDI

V nekem članku angleškega lista »Daily Worker« vprašuje pisec, kako bi se bil razvil gospodarski položaj v Veliki Britaniji med nedavno krizo, če bi bila vremenska služba pred pol leta mogla dati za daljši rok točno vremensko napoved, ki je napovedala izvanredno ostro zimo. Gotovo bi bilo mogoče pripraviti velike zaloge premoga, da bi bili na ta način preprečili zastoj v proizvodnji in bi razen tega mogli zagotoviti promet v polnem obsegu. Tako pa so prišle strahote »ledene dobe« iznenada in snežni meteži so stali Anglijo milijone funtov šterlingov. Ves vpliv te nezgode na britansko gospodarsko bilanco bodo po izjavah finančnega ministra lahko preračunali šele leta 1948.

Letošnji proračun britanskega letalskega ministrstva za vremensko službo znaša 1.882.000 funtov šterlingov; ta sicer velika vsota pa je znatna v primeri z zneski, ki so potrebni za bodoča raziskovalna dela. Ali ti izdatki bi se nedvomno izplačali.

Dandanes meteorološka služba lahko navadno napove vreme precej točno za 24 ur naprej. Če bi lahko napovedovali vreme za daljšo dobo, bi se to v gospodarstvu bogato obneslo.

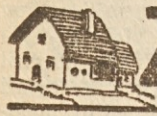
Ali že v sedanjem stanju je delo vremenoslovcev dovolj zamotano in lahko so ponosni, da delajo v službi, ki je tako mednarodno povezana.

Štirikrat dnevno — ob 6 zjutraj, ob 12, ob 18 uri in o polnoči — zberejo pri vremenjskih postajah meteorološka opazovanja. Od Severne Irske in Gibraltarja leta letala 800 km daleč in med letom zabeležijo svoja opazovanja v višinah 600 in 6000 m ter oddajo poročila pri vzletišču. Kot izvanredno dragoceno dopolnilo služijo podatki registriranih balonov, katere spustijo na raznih točkah v zrak. Na teh balonih so posebne merilne naprave z radijskimi oddajniki. Iz podatkov teh naprav lahko razberejo brzino in smer vetra, vlago in temperaturo zraka. V višini približno 15.000 metrov, torej že v starosferi, baloni počijo, naprave pa prijadrajo s padali na zemljo in opazovalci jih lahko ponovno uporabijo.

Podatke vremenskih merilnih naprav, balonov ter poročila letalcev nato predelajo v nazorni obliki v karte in jih pošljejo po primerjavi in popravkih vsem vremenskim postajam sveta.

Angleške opazovalnice pošljejo brzjavna poročila osrednji postaji v Dunstable in od tam preko radia vsem ladjam v Atlantiku, Severnem morju in Sredozemskem morju, katere na ta način obveste o predvideni jačini vetra in padavin, o soncu in megli. Istočasno pridejo iz vseh koncev in krajev sveta poročila vremenskih postaj, ki dopolnijo sliko osrednje postaje. Na Holandskem kakor v Franciji, v Arktiki in tropični Afriki, v Združenih državah ter Skandinaviji se vrte meteorološke naprave, zabeležijo vsak sončni žarek, vsako spremembo zraka in temperature.

»Meteorologija — sodobni študij vseh pojavov v ozračju, ki obdaja zemljo«, pravi leksikon, torej študij, ki je zelo visok. Toda vremenoslovci nikakor niso ljudje, ki se oddaljijo od stvarnosti. Mnogo truda bo še treba, da bo meteorologija tako izpopolnjena, da bodo napovedi za daljši rok mogoče. Nekoč bodo ljudje sedeli pri sprejemniku in po poročilih bodo slišali: »Vremenski izgledi za prihodnje polletje: po dokaj topli jeseni bo decembra močno snežilo in zelo mrzlo. Ponovni valovi hladnega zraka bodo povzročili temperature, ki bodo pod dolgoletnimi povprečnimi temperaturami.« Gospodinje kot tudi ministri za promet bodo imeli dovolj časa se pripravljati, a vremenoslovcev bodo vsi zelo hvaležni. (ACA)

Za naše gospodarje!

S čebelami bomo začeli!

V prejšnjih številkah »Kronike« smo razložili pomen in važnost čebelarstva za kmetijstvo, pa tudi veliko vrednost te panoge za čebelarjevo osebno življenje. Vse to ste gotovo brali.

Bral je tudi Jamarjev Tonej tam iz Podjunske doline. Vsedel se je in napisal tole pismo:

»Draga Kronika! Rad berem vaš list, posebno tisto, kar pišete o gospodarstvu in pa lepe povestice. Med drugim sem bral tudi o čebelah. Kako koristne in potrebne so te živalice za kmetijstvo! Pa tudi tisto mi je bilo všeč, kako je čebeloreja dobra stvar za človeka, da ga odvrta od raznih slabih potov. Vse to je lepo. Tudi jaz bi se rad lotil čebelarstva. V našem kraju so v letošnji hudi in dolgi zimi čebele močno propadle. Ponekod jih je pomrlo več kot polovico. Kako bo potem z oplojevanjem rastlin?

Jaz bi rad začel. Ali kako naj začnem, to me skrbi! Veselja imam zadosti, tudi dobre volje mi ne manjka. Nekaj o čebelah vem iz raznih člankov v »Kroniki«, nekaj sem pa bral tudi v stari knjigi Mohorjeve družbe »Umni čebelar«. Vendar bi rad vedel nekaj za začetek potrebnih reči.

Mislím, da nisem s to željo sam. Res je treba po kmetijah spet čebelarstvo upeljati. Začeti moramo kar znova. Pri nas smo včasih že imeli čebele, a odkar so umrli ded, so se opustile. Čebelnjak je že dolgo prazen. Pa ne samo pri nas. Praznih čebelnjakov je veliko po naših vaseh. Te je treba spet oziviti s čebelami. Napišite, prosim, nekaj za začetnike. Dobro delo boste opravili in vsi vam bomo hvaležni.«

Kdo bi na tako lepo pisemce mogel ostati gluhih ušes! Dragi Tonej iz Podjune in s teboj vsi, ki želite začeti s čebelami! Zelo koristnega dela se hočete lotiti. Velika nevarnost preti, da nam bo po deželi, kjer prebivajo Slovenci, čebelarstvo popolnoma propadlo. To bi pa pomenilo veliko škodo, ki jo moramo na vsak način preprečiti. Razume se, da bo »Kronika« rada pomagala pri poživitvi vaše čebeloreje.

Pa začnimo, dragi Tonej, po stari slovenski navadi, v božjem imenu!

Najprej mi dovolj, Tonej, tole skromno vprašanje: Kaj in koliko veš iz čebelarstva teorije (nauk o čebelah)? Si bral pazljivo naše članke iz preteklega leta o matici, čebeli-delavki in o trotu? Vsaj toliko moraš o tem vedeti, kolikor smo v onih sestavkih napisali. Kajti na ustroju čebelje družine temelji osnovno čebelarstvo znanje.

Recimo torej, da toliko veš. Če ne veš, boš pa takoj vzel v roke »Umnega čebelarja«, ki ga je za Mohorjane svoj čas napisal župnik Lakmayer, in boš proučil poglavja o čebelji družini, o matici, delavki in trotu.

Kakor razvidim iz tvojega pisma, ti imaš to knjigo. Bojim se pa, da je drugi, ki tudi želi jo začeti, nimajo. Kaj naj ti začno?

Jaz bi jim tale svetoval: vsak naj si poišče bližnjega izkušenega čebelarja in ga prosi, da mu te stvari o ustroju čebelje družine kar mogoče natančno razloži. Če vas je takih kaj več, se dogovorite in ga skupno prosite za skupen pouk. Na ta način boste imeli kar nekakšno šolo.

Stari čebelarji bodo Tebi in vsem drugim tudi v drugih praktičnih vprašanjih najboljši vodniki. Mi bomo v »Kroniki« od svoje strani pomagali, pa pojde! Ni zlomek, da bi vam ne uspelo, če bomo imeli vsi zadosti dobre volje!

Prvi pogoj za uspešen začetek je — kot vidiš — vsaj najnujnejše teoretično (umsko) znanje. Toda to znanje si moreš pridobivati deloma tudi sproti. Se pravi: učiš se tudi lahko pri živih čebelah. Samo na eno važno načelo pri tem ne pozabi, dragi Tonej! Da ti namreč v ta namen zadostuje ena sama, ali kvečjemu dve družini.

Je že tako pri nas ubogih zemljanah, da jo pri učenju — dostikrat pa celo že po učenju — temeljito polomimo. Nemški pregovor gotovo poznaš, saj si moral v nem-

ško ljudsko šolo hoditi: »Übung macht den Meister«. Vaje in skušnje je treba pri vsakeri stvari, prav nič manj ne pri čebelah. Zato pa začni z eno družino. To je drugi pogoj, da bo stvar dobro šla.

Če bo kaj narobe, bo škoda majhna pri eni sami družini. Če bi pa začel z več družinami — hoteč kar na hitro roko postati »čebelar« — bi bilo za začetnika delo prenaporno in bi zgubil veselje, pri tem pa tudi lahko povzročil znatno škodo. Le polagoma! Iz malega raste veliko. To si dobro zapomni!

Ali rabiš čebelnjak? Ti ga imaš na razpolago, kakor se vidi iz pisma. Marsikdo ga nima, ko začne. Ali bo najprej čebelnjak postavil? Kaj še! Najprej kravico, potlej pa šele štalico, pravi pregovor.

Kakšen panj boš izbral za začetek? Najbolj bi Ti svetoval panjčke, ki jih je na Koroškem veliko: kranjčice s premičnim satovjem, torej z okvirčki. Iz takega panja boš imel prihodnje leto, če bo šlo po sreči, zgodnje roje in se ti bodo panji hitro namnožili. Prihodnje leto boš tudi že veliko več vedel o čebelah. Bo torej kar prav tako: s tvojim znanjem bo rastle tudi število družin.

Letos boš kupil prvi roj in ga vsadil v panj. Kar zaaraj panj in roj! S prvim rojem je najbolj enostaven začetek. Panj boš namestil ti v čebelnjaku, drugi tvojji vrstniki pa na kak pripraven prostor pod streho. In sreča junaška! Prihodnjč pa najprej, po poti do uspeha.

Narava nas uči

II.

Surove hranilne snovi, ki so jih, v vodi raztopljene, posrkale korenenske nitke ali vlakena iz zemlje, potiska neka posebna moč iz korenin v deblo. Tam se po notranjem lesu z vodo vred pomikajo proti vejevju, kjer jih spet posebna sesalna sila v listju vleče k sebi. Na ta način dospjejo hranilne snovi iz zemlje (kisik, vodik, dušik, kalij, apno, žveplo, fosfor, magnezij in železo) v liste. Voda je pravzaprav le prometno sredstvo, zato jo listi kot nepotrebno robo spet izločijo; podobno kakor zapelje kmet v kolarnico voz, ko je z njim opravil potrebne vožnje. Vodo izločajo listi na spodnji strani, kjer imajo številne rezice (majhne odprtine), ki se dajo zapirati. Iz rezic črpa zrak vodo noč in dan. To delovanje vode in zraka imenuje naravoslovje transpiracija.

Kaj se zgodi pa s hranilnimi surovinami, ki so se v raztopljenem stanju na vodi »pripeljale« od koreninskih vlakenc v liste?

Tu v listih je sedaj ona delavnica za živila, ki smo jo zadnjč imeli v mislih. Dozdaj so bile dobavljene snovi v surovi obliki nesposobne za »prehrano« rastline. Treba jih je predelati, preoblikovati in rastlini prikrojiti in priličiti. In to preoblikovanje ter prilikovanje se vrši v listih. Poglejmo kako!

OGLEJJK IN SVETLOBA

Za predelavo zgoraj omenjenih surovih snovi sta listju potrebna dva zelo važna činitelja: ogljik (Kohlenstoff) in svetloba. Odkod dobiti ogljik? No, tega je dovolj v zraku, pomešanega s kisikom v

obliki ogljikove kisline (Kohlensäure). Da ogljikove kisline ne primanjkuje, skrbimo ljudje in živali, ki jo izdihavamo. Glejte sedaj prečudno ureditev v naravi! Listi namreč »vdihamo« to ogljikovo kislino iz zraka, izločajo iz spojine ogljik za potrebe svoje »delavnice«, kisik pa spet odhajajo v zrak nazaj. Brez kisika ljudje in živali ne morejo živeti, ker ga morajo stalno vdihavati. Tako torej rastline v listju od ljudi in živali pokvarjeni zrak (ogljikovo kislino, ki je za pljuča strupena), očiščujajo s tem, da jo razkrajajo, ji odvzamejo ogljik, vračajo pa zraku kisik, ki je za dihanje ljudi in živali življenjsko važen. Že samo s tem opravljajo listi rastlin za vsa živa bitja neobhodno nujno opravilo.

Pridobljeni oljik pa je listom potreben pri predelovanju surovih snovi. Toda predelava bi bila nemogoča brez sončne svetlobe. Pod vplivom dnevne svetlobe se pa surove snovi v listih z ogljikom spajajo in se kemično presnavljajo iz surovih (anorganskih) prvin v hranilne, za življenje rastlin sprejemljive snovi (organske snovi), s katerimi rastlina gradi in vzdržuje svoj organizem. Le v rastlinskih listih so torej tiste delavnice, kjer se iz rudinskih snovi »izdelujejo« življenjske snovi; brez teh delavnic bi ne bilo na svetu ne ljudi, ne živali!

Ali ne zasluži vsak listič na rastlini, da bi se mu človek odkril in do tal priklonil?!

Toda naše razglabljanje gre sedaj naprej v oni smeri, ki je gospodarsko pomembna. Kako rastlina raste? Kako se sadno drevo debeli, razširja svoje vejevje, sestav-

lja cvetje na njih in jeseni obrodi polno žlahtnega sadja? Vsa rast in ves donos je odvisen od delavnice v listih, oziroma od hrane, ki so jo listi s pomočjo ogljika in sončne svetlobe »prebavili«. Brez-tega bi ne bilo nič — drevo bi ne ostalo samo nerodovito, ampak bi hitro popolnoma propadlo in se posušilo. Dragoceni hranilni sok se iz listnih delavnice razliva nazaj po drevesu — kakor pri nas kri — in hrani celotni organizem na ta način, da »pita« celice ali stanice. Organizem vsakega živega bitja, torej tudi rastline, je sestavljen iz samih stanic, ki se razmnožujejo z delitvijo. Na ta način rastlina raste, se debeli, nastavlja plodove in jih dograjuje v najzlahtnejše sadje.

Naj bo zdaj naravoslovne pouka zaenkrat dovolj! Kakor je od sile zanimiv, vendar kmečkemu človeku ne ugaja preveč, ker je premalo konkreten ali otipljiv. Suhe teorije, ki človek nima nič od nje, je kmetu kmalu zadosti. Zato pogledjmo na podlagi opisanih pojavov v sadnem drevesu rajši na praktične posledice!

Kako smo že rekli? Da listje potrebuje v svoji delavnici za predelavo surovin v hranila poleg snovi iz zemlje še dveh važnih činiteljev: ogljika in sončne (oziroma dnevne) svetlobe.

Zemlji dodajamo hranilne snovi v obliki gnoja. To vemo. Sedaj vemo tudi, na katerem mestu naj drevju gnojimo. Kako in s katerimi gnojili je treba gnojiti, je pač odvisno od zemljišča samega, pa tudi še od drugih okolištin. V »Kroniki« smo o tem svoj čas že pisali. Enkrat pozneje se bomo k tej stvari še povrnili. Za danes pa o tem končajmo!

Odgovorimo naj še na dva najglavnejša sadjarska greha: pregosta saditev in pomanjkljivo trebljenje in čiščenje sadnega drevja.

PRAKTIČNE POSLEDICE

Zakaj je pregosta saditev napačna? Sedaj nam je jasno. Videli smo, da rabi vsak list v svoji delavnici sončno svetlobo. To se pravi, da ne sme biti v temni senci. Kjer je listje v temi, njegove delavnice ne izvršujejo prenavljanja surovin v hranila. Brez zadostne hrane se pa rastlina ne more dobro razvijati in ne izdatno roditi. Preveč gosto posajeno sadno drevo ne dobiva dovolj sončne svetlobe na liste. Veje enega drevesa segajo v drugo drevo in ga zasenčujejo — in obratno. — Kakšen je potem dobiček? Slab razvoj drevesa, slaba rodovitnost in drobno, krčljivo sadje.

Iste posledice ima pomanjkljivo redčenje vejevja pri sadnem drevju. Pregoste veje si delajo veliko senco, sončna svetloba ne more v notranjost drevesne krošnje, zato je v listju presnavljanje pomanjkljivo. Čim manj svetlobe, tem manj preoblikovanja (ali asimilacije) v listju. Čim manj asimilacije, tem manj rasti, tem manj sadja in tem drobnejši plodovi.

Rekli smo tudi, da list rabi ogljik, ki ga črpa iz zraka. Pregosto posajeno drevo in premalo razredčeno vejevje brani zraku krošnje. V gostem sadovnjaku je v nerazredčenih krošnjah stalno zatišje in zavetje. Sape dobro prezračijo take krošnje le ob hudih vetrovih. To je premalo. Listje diha neprestano, podnevi in ponoči. (Nadaljevanje na 7. strani.)

Sin mrtvega

NOVELA Spisal K. MAUSER

13.

Minco je opazil Jernej že na daleč. Kar milo se mu je storilo, ko se je spomnil, da je samo zavoljo njega za deklo. Fronca mora izplačati, preden odide nazaj k vojaku.

Na ozarah Jernej obstane. Ni vedel, ali bi šel prav do nje, ali bi jo poklical.

Da bi bila sama, bi zakoračil po razoru, tako mu je bilo pa nerodno zavoljo gospodinje.

»Minca!«

Nikoli je ni še tako lepo poklical.

»Minček!«

Kakor bi ustrelil vanjo, je pokonci.

»Jernej!«

Že teče proti njemu. Ne more skriti veselja, ki ji žari z obraza.

Da ni bilo gospodinje, bi jo poljubil, tako pa ji je samo trdo stisnil roko.

»Ti deklíč moj, kaj pa je bilo?«

»Nisem ti hotela pisati, da ne bi bil žalosten. Fronca se nisem mogla otepti, pa sem šla. Zdaj mi je dobro.« Rebrovčevki se je koj zdela, da je nemara fant Klevžev.

»Minca, kar domov stopita. Saj bom jaz tudi kmalu odrinila. Vorenček, ti pa mene počakaj.«

»Če ne boste hudi, da jo od dela vzamem«, se smeje Jernej.

»Kar pojdiva. Saj nimava več kaj ponarediti.«

»Pa pojdiva, Minca«, je vesel Jernej.

Koj, ko sta stopila na kolovoz, je Minca začela s svojo zgodbo. Jernej je samo zdaj pa zdaj zaklel.

»Frdamansko, da bodo oče taki si pa nisem mislil.«

»Saj jih sama ne razumem. Ne sovražijo te, samo gruntarski nisi.«

Jernej je postal kar nekam otožen.

Za češminom sta se poljubila.

»Da si le prišel in da vidiš, da te imam rada«, je vsa srečna Minca.

Potlej resna pa vesela zavijeta k Rebrovcu.

Popoldne je minilo kot blisk. Kar potegnil se je mrak od gmajne. Jernej se je moral posloviti.

»V nedeljo pridem v Kovor k maši«, je še obljubil, okomatal prama in pognal.

Minca je še dolgo ob lesi strmela za njim. Ta njen Jernej!

Zvečer je bil Klevž take volje, da že zlepa ne kdaj. Vina je prinesel. Neža je pa štruklje napekla. Ni vsak dan takle. Kako je prijazno v hiši, ko je spet Jernej doma. Še pomisliti ni smela, da samo za deset dni.

Razgovora o Minci se je Klevž kar ogibal. Jernej je nekajkrat napeljal nanj, pa se mu je znal Klevž spretno izmakniti.

»Zdaj še tiste mesece odbiješ, pa boš prost. Po eni strani si kar pametno napravil. Povem pa, da še nikoli nisem dolgočasa pobijal tako kot letošnjo zimo. Kar nisva vedela z Nežo, kam bi se vtaknila.«

Pogovor je tekel tja do polnoči. Potlej se je Neža le spomnila, da bi bilo dobro, ko bi legli. Saj je jutri še en dan.

Jernej je ležal mirno, s prekrizanimi rokami na odeji. Kar nekam ganilo ga je, ko je spet poslušal tiktakanje stare ure, pogledal zeleno se svetlikajočo peč in bohkov kot. Kako je vse domače, iskreno in toplo. Kakor da se je todle rodil in todle rasel. Pod stropom leži mir, blag in nežen in Jerneju se zdi, da diši po suhi oljki, če tli na žerjavici. Voda šumi v raki in pada pod mlinska kolela.

Jerneju se počasi zapirajo oči. Že prihaja Minca, nasmejana, z velikim nageljnom v modercu. Potlej vidi Jernej v sanjah češminov grm.

»Da si le prišel in da vidiš, da te imam rada.«

Samo še ura bedi in Klevž v kamri. Nocoj je Premc bel in resen in štrclj je zaceljen.

»Poglej, če ne mislim popraviti greha. Za sina ga imam in vesel sem ga, kakor da je res moj, kot da je iz mene pognal, za tole mojo Grapo. Premc, pomenila se bova kot moža, v čiste račune bova dala preteklost, ko se dobiva pod rušo.«

Nocoj je Premc tih in miren, kakor da mu solze leže v obeh. Klevža ni strah. Skoraj rad bi videl, da bi Premc vso noč stal ob vratih in da bi se skozi celo noč menila samo o Jerneju.

O fantu, ki ima mrtvega in živega očeta.

*

Pri zajtrku Klevž nekaj premišljuje. Počasi je in s prstom tolče ob mizo.

»Jernej, ali se znaš voziti s kolesom?«

Kar padlo je vprašanje na mizo.

»Pri vojakih sem se do dobra navadil«, se čudi Jernej.

»Hitreje bi padel v Zvirče s kolesom kot s pramom. Konj je le konj. Tako mislim.«

Klevž še kar tolče s prstom ob mizo.

»Nič ne rečem, toda kolo nihče rad ne posodi.«

»Seveda ga ne. Imaš prav.«

Potlej odmolijo.

»Jernej, ko bi se ti danes z vlakom peljal v mesto. Na Šmartinski cesti bi vprašal, če mislijo vzeti krompir, ki so ga naročili, nazaj grede bi se pa s kolesom pripeljal.«

Klevž dvigne osivelo glavo in gleda zdaj Nežo zdaj Jerneja.

»Ata«, se kar utrga iz Jerneja.

»Ej, Jernej, Jernej«, potrka Klevž fanta po rami.

Preklemansko, kako Jernej gleda, Klevž ima solzne oči.

Še pred južino je Jernej odrinil na kolodvor. Neža mu je očvrta nekaj jajc, Klevž je pripravil denar in poiskal naslov, kjer naj bi se Jernej oglasil.

»Pa dobro kupi. Tako, da bo tebi všeč.«

Kar samo je neslo fanta v breg. Že dolgo Klevž ni žvižgal. Ta dan pa je.

Ko ima takega sina. *

Izpod domače lipe

ZELEZNA KAPLA

Po dolgi zimi in izredno visokem snegu prihaja tudi v naše gore spomlad. Le v senčnih legah je še zdaj precej trdega snega. Umika se tudi velikanski sneženi plaz pod Olševo, ki je po 38 letih zadnje zimo spet prišel iz Zijalke pod Olševo. Gorskim kmetom primanjkuje občutno krme in semena za pomladansko setev. Nekaj požganih domov in gospodarskih poslopij spet pozidavajo, upamo, da bodo nastali polagoma spet novi domovi na razvalinah zadnjih let.

Velikonočne praznike smo obhajali po starih od očetov izročeni običajih. Velika noč je privabila številne vernike k Dev. Mariji v Trnju, kjer se je začela ob štirih zjutraj slovesna velikonočna božja služba. Med procesijo je goral v bližini cerkve v prvem jutranjem svitu ogenj v znamenju križa. Mali ognji, ki so se združili v Gospodov križ, so bili simboli naših križev, ki jih združujemo s Kristusovim križem in nam govorili, da je le v križu Kristusovem naše rešenje, vstajenje in življenje.

V večno domovino so odšli: Leopoldina Osojnik, roj. Karicl, najstarejša žena naše fare, v 93. letu po krstu. Do zadnjega dneva je bila pri polni zavesti. Imela je bister spomin, in rada je pripovedovala doživljenja iz svojega življenja. Sledila ji je v 76. letu starosti Antonija Breznik, vdova gozdarja, dobra mati in gospodinja. V 15. letu je umrl po težki bolezni Karel Grubelnik, sin spoštovane družine, ki je med leti vojne morala toliko trpeti v tujini in se vrnila v domovino. Po dolgi in težki bolezni je umrla Marija Logar roj. Perč, trgovčeva žena v 49. letu. Sorodnikom pokojnih naše prisrčno sožalje.

NA DRAVI

V ponedeljek, 14. aprila smo doživeli tukaj posebno slovesnost. Hčerka tukajšnjega povsod tako spoštovanega gostilničarja Krajcirta, Matevža Resmana, Zali je pripeljala pred božji oltar svojega ženina, zidarja Emila Fuggerja. Poročil je to novo zakonsko dvojico častiti gospod dr. Anton Trdan, kaplan na Peravi pri Beljaku, ki opravlja sedaj tudi soprovizorsko službo na Dravi. Cerkev je bila pri tej poroki tako polna kakor še nikdar doslej! Nevesta sodelovala že celih deset let, je z našo cerkvenjo pevski zbor, pri katerem je pel pri tej poroki lepe pesmi. Pa tudi godci so potem lepo zagodli. — Potem pa je bila v domači Krajcirtovi gostilni lepa gostinja s petjem in plesom. — Domači župnik, sedaj v pokoju, Hani Maierhofer pa je pri tem ženitovanju deklamiral pesem, ki jo je za to priliko zložil, in ki je vzbudila pri vseh gostih smeh in ploskanje, posebno še pri verzih:

Zali — vzela v zakon si zidarja, ki zasluži na mesec veliko denarja!

Ta Krajcirtova ženitnina je bila že tretja v tej družini. Najstarejši sin Pepe, ki je sedaj gozdarski mojster v Lienzu na Tirolskem, je vzel za ženo Dunajčanko in tako tudi drugi sin Teo, ki je sedaj v službi na

Dunaju. Tretji sin Franci, ki bo podedoval to slavno Krajcirtovo posestvo in gostilno, pa še čaka neveste.

GREBINJ

Na Krstnico smo zanesli na kraj miru in večnega počitka majhno drobno ženico Marijo Korak, roj. Županc, staro 92 let. Mož, čevljar jo je zapustil pred 8 leti, 10 let po zlati poroki, star 90 let. Doma je bila s Kloštra. V nedeljski šoli se je naučila brati, kar ji je silno koristilo, ker je od matere pobožno vzgojena zelo rada prebirala legende in sploh pobožne knjige, hrez očal. — Nemško ni znala razen nekaj besed, a razumela je, vsaj nejasno, vse pogovore, pravijo domači. Pač pa se je nemško pogovarjala z velikim šolanim psom pri svojih, ko mu je velevala sestiti, ležati, tiho biti, ne ven hoditi itd.

Blagor duši, ki je iskala svojo srečo v Bogu in je šla k njemu na praznovanje večne aleluje. Zapustila je sina čevljarja in hčer-vdovo s pobožno družino.

CELOVEC

Zadnje mesece je mesto Celovec v hudih stiskah zaradi mesa. Pred vojno ga je bilo v Celovcu dovolj in kmet je moral dostikrat ponujati živino, pa jo je le težko prodal. Ob petkih stojijo trume ljudi pred mesnicami in čakajo ure in ure, da bi kaj dobili, nazadnje pa jih ostane še mnogo, ki odidejo praznih rok. Kako, da sedaj ni mesa? Zdi se nam, da je to posledica pretiranih predpisov o živini. Navajamo tale primer: Neki gospodar ima v hlevu par pitanih volov. Zakaj jih ne proda, saj je škoda z njimi delati. Zato, ker potrebuje gnoj in ker če vole proda, si mora kupiti drugo živino. Zanje dobi smešno nizko ceno. Če pa kupi druge, mora precej več plačati. Mesa zato ni na trg, ker so sorazmerno s plemensko živino preizkušene. Mesa toliko časa ne bo, dokler ne bodo odpravljene vse nepotrebne ovire naravnega, pametnega gospodarstva.

V okolici Celovca, v gradiču Ehrenbichl so neznani tatovi ukradli plemensko svinjo, težko 250 kg. Svinja je bila breja in bi kmalu povrgla. Tatovi so žival za hlevom zaklali, razparali in razdelili. Imela bi sedem mladičev.

SELE

Prosvetno delo se je pri nas živahno razgibalo. Društvena knjižnica šteje zopet okoli 500 knjig in knjižničarka ima dosti posla, da postreže z njimi številnim bralcem. Tudi društveni odsek na Kotu si je zbral za svoj okoliš precejšnjo število knjig.

Dne 10. marca se je vršila pevska prireditev pod naslovom »Petja moč in lepota«. Z devetimi pesmimi so nastopili pevski zbori: otroški, dekliški in moški s Šajde posamič in skupno, moški zbor s Kota sam in skupno z zborom iz Šajde in nam res dali čuti lepoto in privlačno moč petja. Isto je jedrnat razložil govornik Tone Švajger, čigar krepki nastop nam je zelo ugajal. Lepo se je skladala s pevskim sporedom tudi igra »Mala pevka«, ki ima 14

pevskih vložkov in tudi kaže, kako ravno petje male deklice pripomore, da se po dolgih letih zopet srečno najdeja vsled nemile usode ločena zakonca. Udeležba je bila zelo številna in vse je odhajalo zadovoljno, ker je prireditev res nudila mnogo duhovnega užitka.

Društveni sestanek na velikonočni ponedeljek je v ožjem krogu potekel prav prisrčno in rodil sklep, naj se sestanejo vsi vsak mesec.

Dne 20. aprila ob enih popoldne je uprizorila igralska družina s Kota igro »Bengunka«, na sporedu je še nekaj drugih točk. — Ponovila jo bo 27. aprila. Sredi majnika bo proslava materinskega dne.

KAZAZE

V samostanu »Sester dobrega pastirja« v Kazazah je umrla v 84. letu starosti sestra Marija, Frančiška Roblek, doma iz Doba pri Pliberku. Bila je vrtnarica in je na vrtu gojila, kar je samostan potreboval. S posebno spretnostjo in ljubeznijo je gojila cvetice in z njimi krasila oltar. Zdej jo je Dobri pastir poklical k sebi po plačilo. Naj v miru počiva!

Henry Ford

Henry Ford, ki se je povzpел od kmečkega dečka do vodilnega ameriškega veleindustrijalca in postal najbogatejši mož na svetu — premoženje njegove rodbine so nekdo ocenili na 2 milijardi dolarjev — je izgubil stavo s smrtjo. Ford, ki je dne 8. aprila nenadoma umrl na svojem domu v bližini Detroita, si je bil vtepel v glavo, da mora doživeti sto let. Šele pred 18 meseci je odstopil vodstvo svojih velikanskih obratov svojemu 30-letnemu nečaku Henry Fordu II.

Ford je bil brez dvoma mož z največjimi uspehi našega stoletja. Ob ustanovitvi leta 1903 so bili Fordovi obrati le majhna tovarna v neki dvonastropni hiši z začetno glavnico 28.000 dolarjev. 16 let pozneje so bili že največja avtomobilska družba na svetu s kapitalom 100 milijonov dolarjev, s 200.000 delavci in nameščenci ter dnevno proizvodnjo 10.000 avtomobilov.

V čem je tajnost teh bajnih uspehov? Bržkone v dveh spoznanjih, do katerih je Ford prišel prej kot vsi njegovi sotekmeci. Še predno je dopolnil dvajseto leto, je spoznal, da je smotrno, prvič izdelovati stroje, posebno traktorje za poljedelstvo, drugič pa enostavno vrsto avtomobilov, ki bi bili dostopni tudi širši množici. K temu je treba pripomniti še eno dobro stran Forda in sicer, da je že spočetka vpeljal smelo mezdno politiko in jo tudi vodil v presenečenje vseh drugih industrijalcev. V njegovih obratih v Detroitu so prejemale delavci najnižjo mezdo 5 dolarjev na dan, to je dvojno, kar so dobivali delavci po drugih tovarnah.

Ford, ki je računal hladno in dosledno, se je vedno držal teh visokih mezd. Toda kljub temu je nekoč naravnost izjavil, da ni naloga podjetja, da se briga za dobrobit svojih uslužbencev in s sindikati se ni nikoli sprijaznil.

Ford je dosegel svoj cilj z množično proizvodnjo nekaj modelov avtomobila. Njegov svetovno znani »Model T« ni osvojil

kmalu le vse Amerike, temveč ves svet in je dosegel v dveh desetletjih skupno proizvodnjo 15 milijonov avtomobilov. Šele 1934 ga je njegov sin Edsel, ki je že umrl, prepričal, da je treba v sedanem veku, ko sedi mnogo žena za volanom, zgraditi model, ki bi bolj zadovoljil estetske zahteve. Naenkrat so pričeli proizvajati nov model, ki je pravtako vseskozi žel uspehe.

V zadnjih letih so Fordove tovarne mnogo utrpele na svoji nekdanji nadvladi na avtomobilskem tržišču vsled stavk in pa drugih tekmecev. Bodočnost bo pokazala, ali bo Henry II. zopet dosegel nekdanje stanje na trgu in če se mu bo boginja uspehov pravtako nasmehnila kot nekdanj njegovemu dedu?

Narava nas uči

(Nadaljevanje s 6. strani.)

Zato rabi veliko novega dotoka zraka. Če ga ni, je deblo ovirano in drevo škodo trpi. Da more zrak zadostno krožiti okrog vsega listja na vsem vejevju, mora imeti toliko prostora, da tudi rahle sapice božajo celotno drevo. Potem šele dobi listje dovolj ogljikove kisline iz zraka, hkrati pa je omogočeno tudi zadostno izhlapevanje vode, ki mora iz listov v zrak.

In pa čiščenje drevja! Kako mnogi gospodarji malo dajo na to važno opravilo. Zato je njih drevesje polno mahu in lišajev, ki razjedajo drevesno kožo in pi-jejo hrano, ki se iz listov med kožo in lesom po kambiju pretaka nazaj v vse dele drevesa. Pa ne samo to! Taki zajedalci povzročajo razne bolezni, ki uničujejo kožo in kambij in s tem ovirajo kroženje hrane. In še dalje! V neočiščenem drevju imajo svoje gnezdišča razni živalski škodljivci, ki napadajo listje in cvetje. Ali je nam vsem zdaj jasno, zakaj so razni listni zajedalci (listne uši itd.) tako zelo škodljivi? Uničujejo delavnice, brez katerih drevo ne more uspevati. Ni tedaj odveč in brez pomena, če sadjarski strokovnjaki naprej in naprej priporočajo čiščenje drevja in zatiranje škodljivcev s škropljenjem! Zal jih še vse premalo poslušamo in ubogamo. — Morda bo tole stvarno razmišljanje pripomoglo, da se bomo poboljšali.

Kar smo zadnjič in danes brali o ustroju in notranji organizaciji rastlin, nikakor ni moj nauk, ki o tem pišem. Vsega tega nas uči narava. Če poznamo njeno prečudno snovanje in napravimo miselne zaključke, mora vsak izmed nas s a m priti do sklepov, ki smo jih napravili.

NARAVA NAS TOREJ UČI:

1. Dodajajmo sadnemu drevju gnojila pod kapom.
2. Sadimo mlade nasade dovolj redko. Razdalje so odvisne od lege zemljišča in vrste sadnega drevja.
3. Skrbno redčimo pregoste krošnje, da omogočimo soncu in zraku dostop do listja.
4. Čistimo deblo in veje mahu in lišajev.
5. Zatirajmo dosledno živalske škodljivce z zadostnim in pravilnim škropljenjem.

Če bomo zvesto poslušali nauk matere narave, bomo imeli zdravo in rodovitno sadno drevje, ki bo donajalo našim kmetijam lepe dohodke.

Dnevi so tekli, kot bi jih podil. Jernej je skoro vsak večer skočil v Zvirče.

V nedeljo pa k maši na Kovor. Tudi Kodranov se je namenil. Nazadnje se je še Bregarjev odločil.

»Kam pa kaniš?«, se je čudno zdelo Bregarju, da fanta ne bo k južini.

»Malo moram okoli. Dopust bo potekel.« Saj je mislil po pravici povedati, pa se je premislil. Koj bi bila spet pridiga.

To so zijali Kovorčanje! Takih vojakov ne dobiš povsodi. Pod kor so se postavili, da jih je vsak lahko videl. Dekličem so vsi mašo zmedli. Kar obračale so se. Le odkod so? Po Kodranovemu so sklepali, da bodo nemara iz Grape.

Pri povzdigovanju so vsi poklekli. Jernej in Jože pa sta udarila s petami, da je počilo po cerkvi in stopila pozor.

Jemnasta, kako bi se dekleta rada obrnila! Pa si niso upala.

Minca se je pa vsa tresla od sreče. Katera ima takega fanta, ki je njen Jernej? Nobena. Vsaka bi si lahko vse prste obliznila, če bi za njo pogledal, čeprav ni gruntarski. Še malo ji ni bilo hudo, da je zavoljo njega za dekle. Do smrti bi rada služila, samo da bo Jernej njen.

Tako še ni nikoli molila zanj.

Po maši sta se Jernej in Bregarjev postavila k zidu. Dekleta so zardela bežala mimo, za cerkvijo pa so se vse zbrala in čakala.

»Le katero imata na muhi?«

Rebrovčeva dekle! Da ima tako srečo. O, križana gora! Seveda, manjši bo njen brat. Ji je podoben, toda večji je prav gotovo njen fant.

Od same nevoščljivosti pihajo. Pa taka reva, kaj? Nekateri imajo pa res srečo.

Jernej nobene ne pogleda. Ob Minci gre, kakor da je ves svet njegov.

Minci tako dobro dene, ko sliši šepetanje za seboj. Kar stisne se k Jerneju.

Naj le pihajo kovorske prevzetnosti! Takih fantov v Kovorju ni, kot je njen Jernej.

Take lepe nedelješe ni imela, kot je bila ta. Le škoda, da je bila prekratka.

Na predvečer, preden se je Jernej vrnil k vojakom, se je še enkrat oglašil. To je bilo posilvanje. Tudi nekaj solza je bilo na Minci strani.

»Tako bom spet sama«, je potožila.

»Saj bom kmalu spet doma. Potlej ne grem nikamor več. V Grapi bom ostal in pri tebi.«

Za na pot mu je mogla dati samo vršiček rožmarina. Pa je bilo Jerneju za poljub več.

Luč je moral našgati, ko se je vračal.

Klevčarica je spet naravnala uro in odšla spat. »Da ne bom zalezala«, se je izgovorila.

Jernej in Klevč sta ostala sama. Jerneju se ni dalo, da bi legel. Preveč živo je še čutil Mince ob sebi. Moral je razprezati misli za naprej.

»Kako si se kaj počutil te dni, Jernej?«, je začel Klevč.

»Nikoli še tako dobro, ata. Iz Grape ne bi nikdar rad šel. Navadil sem se je, kakor da je moja.«

»Kaj pa Minca pravi?«, dregne Klevč v drugo smer. Nocoj se mora pomeniti.

»Nič; smili se mi, ko nama še nikamor ne kaže.«

»Kako se mi fant prav suče«, je vesel Klevč.

»Nemara bi se dalo Bregarja še kako dobiti. Napačen možakar ni, le gruntarski je preveč.«

Klevč premišljeno izbira besede. Naj se fant sam zahklja.

»Ravno to je. Na prazne roke mi Mince noče dati. Jaz sem le samo hlapec.«

Jernej se dobro lovi.

»Pa ti je všeč v Grapi? Bi ostal za večno v tej puščobi?«, Klevč napne pogovor.

»Kako me čudno sprašujete! Seveda bi ostal. Že zavoljo Mince«, mora priznati Jernej.

Klevč vstane in s tresočo se roko poišče vročo Jernejevo. »Jernej, če mi nočeš lagati v obraz, moraš reči, da me pobira. Teh deset mesecev, kar si bil pri vojakih, sem se postaral za deset let. Še osem mesecev odbiješ in si prost. Ko se vrneš, bom že blizu zemlje. Nimam

sina, da bi mi podal težo s svojih pleč, da bi prevzel hišo, zemljo in mlin. Pa vendarle se nisem ubadal zato, da mi žlahta raznese, kar sem jaz zbral. Ti, Jernej, si moj, kakor da si mi iz srca zrasel v to presneto puščobo. Samo tebe imam. Jernej, če bi rad ostal v Grapi, nate prepisem, za sina te vzamem po pisanju in po pravica.«

Jernej golta solze. Kar same mu silijo v oči, toda noče jih pokazati. Trdo drži za Klevčevo roko, trdo, da Klevč precej ve, da bo Jernej ostal, da bo naprej rasel v Grapi, da bo za vekomaj trpel na tem, kar je posvetil Klevčev rod.

»Ata, ne morem si misliti, da je vse to res.«

»Zdej še ne, ker vsega ne veš. Ko se vrneš, Jernej, tedaj bo čas, da ti vse do konca povem. Takrat se boš odločil. Če ostaneš, bo moj žegen s teboj in čakal bom na smrt kakor na rešenje, če boš odšel, vem, da je to kazen za tisto, kar sem naredil, pa ne želel.«

Trese se Klevčev glas in meglene so mu oči. Skrivenčeni prsti se umikajo z Jernejeve roke.

»Zdej pa lezi, jutri boš spet zgodaj na nogah.«

»Vse povejte, oče. Rad bi vse vedel.« Jernej vstane od mize.

»Ne morem, Jernej. Samo to ti povem: misli na moje trpljenje, na mojo starost in imej usmiljenje z menoj. Vrni se z odpuščanjem.«

Potlej se Klevč povleče proti vratom.

»Ne morem vas razumeti oče«, stopi Jernej za njim.

»Razumel me boš, ko bo čas prišel. Lahko noč, Jernej.« In je zaprl vrata.

*

Jernej ni mogel zaspati. Vse ga je mučilo. Na misel mu je hodila Minca, Klevčeva zemlja in Klevčeve besede. Ni jih mogel razvozljati.

Ko bi postal gospodar v Grapi, bi se Bregar ne puntal več. Dobil bi Mince in gospodaril bi v tej samotni mirno in zadovoljno kot nihče v vasi.

Kakor izza zavese so prihajali spomini: veseli in trpki kakor brinje.

(Dalje prihodnj.)

RADIO CELOVEC

govorni na časopisu

SLOVENSKO NASELJEVANJE (Nadaljevanje)

Bavarci so zapadnogermansko pleme, ki se je v začetku 6. stol. naselilo med zgornjo Donavo in Alpami, prodrlo tudi v Alpe, nekako v istem času kot Slovenci, pomaknilo preko Brennerja v zgornje Poadižje ter od tam potisnilo proti zgornji Dravi. Tu je prišlo okoli leta 593 do prvega iz zgodovinskih virov znanega nam sovražnega spopada med Bavarci in Slovenci. Bavarski vojvoda Tasilo je z vojsko vdrl v deželo Slovencev, jih premagal in se z velikim plenom vrnil domov. Slovenci mu pa niso ostali dolžni povračila. Prišla jim je na pomoč obrska vojska in do 2000 Bavarcov je, ko so zopet napadli Slovence, obležalo mrtvih.

Skoraj ob istem času kot ob zgornji Dravi se pojavijo Slovenci in Obri ob mejah Italije in Istre. Mir, ki so ga Langobardi pred svojim odhodom v Italijo sklenili z Obri, je nekaj desetletij branil severovzhodne meje sedaj langobardske Italije pred sovražnimi vpadi od vzhoda. Ne pa tudi Istro, ki je takrat bila še bizantinska pokrajina in se je razprostirala proti severu še preko tržaškega Krasa ter velikega dela Notranjske vse do črte Timava-Nanos-Snežnik. Istra je v zadnjih letih 6. in v prvih letih 7. stol. cilj vzajemne politične in vojne akcije združenih Obrov, Slovenov in Langobardov, kajti eni kot drugi so nasprotniki Bizanca. Ni slučaj, da se ob severovzhodnih mejah Italije Slovenci prej omenjajo v Istri kot v Furlaniji, ki je v oblasti Langobardov, zaveznikov Obrov in z njimi Slovenov. Pisma tožijo o naših prednikih, ki najmanj od leta 599 napadajo bizantinsko Istro. Tudi še v prvih letih 7. stol. napada langobardsko-obrsko-slovenska vojska bizantinsko Istro.

Kmalu so se pa razmere ob istrskih mejah spremenile. Premirje, ki so ga leta 603 sklenili Langobardi z bizantinskim cesarjem Fokom, jim ni več dovoljevalo napadov na bizantinsko ozemlje. Langobardi prenehajo s sovražnostmi nasproti Bizancu, Obri in Slovenci pa nadaljujejo z napadi in jih raztegnejo tudi na svoje prejšnje zaveznike, na Langobarde.

Do prvega silovitega napada Obrov — in nedvomno tudi njim podrejenih Slovenov — v langobardsko Furlanijo je prišlo okoli leta 611. Furlanski vojvoda Gisulf se je sovražnikom pač postavil v bran, ali bil je premagan. Langobardi so se zatekli za utrjeno obzidje mesta Čedad in sosednjih gradov. Obri so pa glavno mesto Furlanije, Čedad, začeli oblegati in ga (vir pravi radi izdaje) zavzeli. Sina množica Furlanov in Langobardov je morala takrat v obrsko robstvo. Med njimi sta bila tudi Taso in Kako, sinova furlanskega vojvode, ki se jima je pa posrečilo, da sta iz suženjstva ušla in nato po očetovi smrti prevzela vodstvo furlanske vojvodine. Ob istem času kot Obri Furlanijo napadajo Slovenci zopet bizantinsko Istro zelo verjetno je, da je nove slovenske navale v Istro omogočila obrska vojska v Furlaniji in da sta oba vpada, v Istro in Furlanijo, v medsebojni zvezi. Od Snežnika do Tilmenta je okoli 611. leta morala vzdržati bizantinsko-langobardska meja nov sovražen pritisk »barbarov«.

Obrom, ki so bili započčetniki in vodje sovražnih akcij proti Langobardom in Bizantincem, ni bilo na tem. da bi ozemlje, ki so ga napadali in pustošili, tudi naselili. Kolonizacijo so prepustili podrejenim Slovenom, ki se vzporedno z vojaškimi pohodi in pod zaščito obrske sile počasi naseljujejo vse tja do meja ravne Furlanije, medtem ko se Obri po končanju vojnih pohodov s plenom obloženi vračajo v svoja panonska stanovišča.

Po velikem navalu iz leta 611 nam viri več kot pol stoletja ne poročajo o novih obrskih pohodih v Furlanijo. To je v zvezi z veliko državno tvorbo, ki jo je na severu započel frankovski trgovec Samo. Njegovo delovanje ni ostalo brez vpliva na Obre in Slovence ter na medsebojno razmerje obeh narodov.

Ozka skupnost slovenske usode z obrsko in politična odvisnost Slovencev od Obrov traja do tretjega desetletja 7. stoletja. Takrat se velik del Slovencev s tujo pomočjo osvobodijo obrskega jarma in si položijo temelje lastne državnosti. Dogodek je v politični zgodovini Slovencev tako pomemben, da moramo z njim po pravici zaključiti obrsko obdobje slovenske zgodovine. Poleg političnega momenta je pa še en važen vzrok, ki nas opravičuje končati približno s tretjim desetletjem 7. stol. prvo poglavje politične zgodovine Slovencev. Do takrat so se namreč Slovenci razprostrli (zaenkrat še zelo na široko) preko ozemlja, čigar meje tudi v dobi največje na-

seljenosti kot stalni prebivalci v glavnem niso nikdar prekoračili. Konec obrske nadvlade nad večjim delom Slovencev se ujema po času s slovensko naselitvijo do skrajnih meja v smeri proti zapadu in severu.

PRVA SLOVENSKA DRŽAVA

Slovenci malo poznamo ono obdobje naše narodne preteklosti, ko smo imeli svojo samostojno državo. A vendar je ta doba zanimivo poglavje slovenske preteklosti, ki je narodu v ponos in svetu v dokaz samostojnosti in zmožnosti samovladanja. Naši pradedje so v tisti dobi položili temelj, od katerega pa je usoda pozneje Slovence vedno oddaljevala, ki pa je ostal vendar živ v zavesti, saj je in mora biti to ideal vsakega zrelega naroda — ideal lastne države.

Do države Slovencev, ki so prebivali v Karantaniji, v današnji Koroški, je prišlo takole:

V tretjem desetletju VII. stoletja se je razmerje Obrov do Slovanov temeljito spremenilo. Vrsta dogodkov je to povzročila. V začetku 20-ih let VII. stoletja se kopičijo pojavi, ki kažejo na večjo dejavnost med narodi od Saale na Labe pa do Furlanije. V to živahniješe gibanje političnih sil so kmalu pritegnjeni tudi Slovenci v Vzhodnih Alpah. Na severu je bil odločilnega pomena pojav frankovskega trgovca Sama, ki je leta 623. stopil na čelo dela severnih Slovanov, ki so se upirali svojim obrskim tlačiteljem, jih osvobodil obrskega jarma, uredil močno državno tvorbo in njene meje kmalu razširil tudi preko Slovencev in osrčju Vzhodnih Alp. Ti so takrat, ko so se Slovani na severu že osvobojevali obrskega gospodstva, stali še vedno pod obrskim jarmom in vrhu tega imeli opravka s svojimi langobardskimi in bavarskimi sosedi. Prvi so vdrli celo v osrčje slovenske naselitve v Zgornjem Podravju in zavzeli okoli leta 625. »okraj Slovencev,

ki se Zilja imenuje«, vse do kraja, zvanega Meglarja (pri današnjem Podkloštru). Preko sto let je nato zgornja in srednja Ziljska dolina ostala v langobardski oblasti.

Še huje kot osvoboditev dela Slovanov pod vodstvom Franka Sama izpod oblasti Obrov je zadel le-te veliki poraz, ki so ga 626. leta doživeli pri obleganju Carigrada. Velika obrska sila je pred Carigradom doživela smrten udarec in moč Obrov odslej upada. (Dalje prihodnjic.)

Radio Celovec

Spored od 27. aprila do 3. maja.

Nedelja, 27. aprila:

7.25: „glasbeni pozdrav“.
18.30: polurna oddaja.
20.15: večerne pesmi.

Ponedeljek, 28. aprila:

7.10: „Pomen umivanja in kopanja“ (nadaljevanje).
20.15: poročila.

Torek, 29. aprila:

7.10: zgodovinsko predavanje: „Začetki cerkvene organizacije med Slovenci“.
20.15: poročila.

Sreda, 30. aprila:

7.10: „Kaj pišejo in kaj čitamo“ (pregled svetovnega tiska).
20.15: poročila.

Četrtek, 1. maja:

7.10: jutranja glasba.
18.15: „Majniška pobožnost“, prenos Šmarnic iz slovenske cerkve v Celovcu.
20.15: „Praznik dela“.

Petek, 2. maja:

7.10: slovstveno predavanje: Slovenski možje.
20.15: poročila.

Sobota, 3. maja:

7.10: literarno predavanje: Gazela.
20.15: poročila.

Morebitne spremembe bomo objavili pravočasno v radiu. — Cenjenim poslušalcem sporočamo, da bo v nedeljo 4. maja oddaja „Plošče po željah“.

OBJAVA

Šef britanske civilne uprave za Koroško sporoča:

1. Na podlagi uvedbe novega zakona o denacifikaciji bodo ukinitli izdajanje dekretov o nastavitvi, takozvanih Employment Certificates. Izjema velja samo za one osebe, ki so neposredno v službi vojaških ali civilnih britanskih oblasti.

2. Vsi oni, ki niso več upravičeni imeti britanski dekret o nastavitvi, naj oddajo ta dekret pri najbližjem britanskem uradu za civilno upravo najkasneje do 14. maja 1947.

3. Kogar bodo dobili po tem dnevu, da neupravičeno poseduje britanski dekret o nastavitvi, bodo predali britanskim vojaškim sodiščem.

Za dobro voljo

Na tekmi lažnivcev

»Če se pri priči zlažeš, pa dobiš 100 šilingov.«
»Rekel si 200 šilingov.«

Ker ni bilo predora

Profesor: »Zakaj je šel Hanibal čez Alpe?«

Dijak: »Zato ker še ni bilo predora skozi.«

MALI OGLASI

Iščem osebo v Celovcu za slovensko konverzacijo. — Ponudbe poslati na upravo „Koroške kronike“, Funderstraße 1. 368

Od usode hučo prizadet manjši posestnik in tesar, star 32 let, želi spoznati dekle v odgovarjajoči starosti. — Ponudbe poslati na upravo „Kor. kron.“ pod „Tesar“. 369

Krojaški pomočnik

star 22 let, želi spoznati Slovenko v starosti od 17 do 22 let v svrhu ženitve. Ponudbe s sliko poslati na:

Martin Horvath,
Schneider

Sibing 15 P. Brunsee, Steiermark.

REFERENDAR

doktor prava, popolnoma več slovenskega jezika z enoletno sodnijsko prakso. Išče primerne zaposlitve v odvetniški, notarski ali slični pisarni.

Ponudbe poslati na:

Dr. Herman Lesiak,
Graz-Wetzelsdorf, Gritzenweg 20.

V UPRAVO

sprejem večje ali manjše posestvo na Koroškem. Vešč vseh strok kmetijstva z večletno prakso na Koroškem in izven nje. Obvladam slovenščino in nemščino ter sem neoženjen.

Ponudbe poslati na upravo „Koroške kronike“ pod KV.

Iščem starejšega zanesljivega

hlapca in deklo

Služba stalna.

GOSTILNA IN MESARIJA
LAMB, PLIBERK 367

Knjigarna Kollitsch, Celovec

SLOVAR

Slovensko - nemški
nemško - slovenski

Cena izvodu 4 šilinge

SLIKE

vseh vrst, povečave in pomanjšanja, umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji)

VAM NAPRAVI

umetniški atelje

CARL HEDANEK

CELOVEC, Paulitschgasse 13,
tel. 20-90.

Zahtevajte cenike! 300

Rešitev velikonočne križanke

Besede so:

Vodoravno: 1 s. r., 3. postrv, 9 Simon, 13 oh!, 15 uhelj, 17 dom, 18 kit, 19 vek, 21 p. s., 22 up, 26 koder, 31 Beograd, 32 krzno, 37. Baraba, 41 želva, 43 upor, 45 Bogomir, 48 in, 49 vitez, 53 pogan, 55 plutovina, 60 ognjišče, 63 Og, 65 možnar, 67 hlapec, 69 Peru, 70 Valvazor, 72 ena, 73 Miloš, 74 četrtek, 77 Skoplje, 80 Sikst, 83 odhod, 85 Gradec, 86 knjiga, 87 čipke, 89 Atika, 90 Molotov, 91 ona, 92 stol, 93 sel, 94 som, 95 krkon, 97 ma, 98 Bitolj, 101 ni, 102 Abel, 104 j. v, 105 staro, 106 sile, 107 las, 108 po, 109 pa, 110 Urh, 111 l, l. l. 112 omizje, 113 Grk, 114 urednik, 115 kor, 116 Bakar, 118 krokodil, 120 tolar, 121 siromak, 123 živinozdravnik, 127 Ant, 128 cm, 129 ara, 130 Slovak, 132 okus, 134 platno, 135 vidra, 136 ne, 137 sidro, 139 Josip, 140 opera, 142 Andrejček, 144 lani, 145 oba, 147 kaj, 148 meč, 149 Pariz, 150 t. t., 151 oaza, 153 rt, 154 čelo, 155 Gal 156 j. j. j, 157 izba, 159 al, 160 Ur, 161 Iran, 162 toča, 163 Jean, 164 zobozdravnik 166 Tit, 168 Ilirec, 170 eden, 171 gnoj, 173 vrat, 174 pokora, 176 mu, 177 zrcalo, 178 mejaš, 179 Olga, 181 Krek, 182 on, 184 na, 185 Asirija, 188 i. e, 189 veja, 191 oko, 192 Veliki petek, 193 eh, 194 on, 195 fant, 197 varanje, 198 kr., 199 bojazen, 200 narazen, 202 Veliki četrtek, 206 olje, 207 telo, 208 v, z, 210 tiara, 211 Kanada, 212 Cvetna nedelja Jezus jezdi v Jeruzalem, 217 cekin, 219 Job, 221 i. i, 222 Djekše, 223 ivje, 224 ste, 225 tik, 226 dedek, 227 navade, 228 jambor, 230 Noe, 231 kri, 233 t. j., 234 ata, 235 trgavec, 236 vi, 237 k. l, 239 in, 240 ve, 241 jež, 243 urar, 245 Kras, 246 oje, 247 smo, 248 op., 250 S. J. (Simon Jenko), 252 r. s. 253 že, 254 lani, 256 slika, 259 ako, 261 re, 262 okop, 264 hiša, 265 Jan, 266 Velikanoč Vstajenje Gospodovo, 278 peč, 279 pljuča, 280 hlače, 281 kukavica, 285 Ama, 286 obutev, 288 Alah, 289 vekomaj, 290 Branko, 293 Urban, 294 en, 295 čopič, 297 Božena, 298 ura, 299 Ina, 301 Cvetko, 303 molzna krava, 304 one, 305 zmaj, 306 zenit, 307 ko, 308 kraljiček, 311 konjenik, 312 meso, 313 drsalke, 315 medvedka, 319 Peca, 320 alt, 321 leopard, 322 Olga.

Navpično: 1 Sholastika, 2 re, 4 oda, 5 sobol, 6 t. m., 7 r. k., 8 vigrad, 9 stric, 10 Ivan, 11 medved, 12 okvir, 13. os, 14 Hun, 15 uk, 16 Lea, 20 dkg, 21 praznik, 23 poleg, 24 trnek, 25 rž, 27 dvočelo, 28 rum, 29 božjast, 30 Krn, 33 znoj, 34 Dunaj, 35 Dominik, 36 Cilka ali pa Milka, 37 Boštjan, 38 ag., 39 aj!, 40 birma, 42 e, e, 44

polna luna, 45 ba, 46 g, h, 47 materin jezik, 50 Turki, 51 Eva, 52 zadnji, 53 plemenitaš, 54 ovca; 55 prior, 56 ta, 57 vi, 58 Noe, 59 Aškere, 61 štokrlja, 62 čelo, 64 govedo, 66 rio, 68 polh, 69 pomlad, poletje, jesen in zima, 71 ak, 74 čivkanje, 75 Tatra, 76 Kosovel, 78 Polikarp, 79 Es, 80 stolp, 81 Klara, 82 s, s, 84 holmič, 85 grm, 87 Črni Peter, 88 pikapolonica, 94 Slovenci, 95 Kokra, 96 ozvezdje, 98 brz, 99 Turjak, 100 Levstik, 103 botra, 105 Sardinija, 108 polotok, 109 palača, 110 usta, 113 godovanje, 115 kneginja, 117 osební zaimek, 119 ročaj, 122 ro, 123 žaromet, 124 do, 125 aorta, 126 nič, 131 Karavanke, 133 sinko edinko, 136 nizek, 137 strahovitež, 138 rano, 140 olika, 141 Alenka, 142 ajda, 143 Kurent, 144 liter, 146 Borovlje, 147 kamelela, 148 markiz, 152 Zila, 156 jek, 158 zgradba, 163 julij, 164 zapestje, 165 botre, 167 traven, 169 car, 172 oje, 173 vime, 175 oaze, 180 gnezdo, 183 cerkev, 185 Sonja, 187 An, 190 Janez Trdina, 192 veje, 194 oljka, 195 Ferdinand, 196 tla, 197 volk, 199 ba, 201 nevolja, 203 čustvo, 204 ed, 205 Kitajsko morje, 207 tu, 209 zmaga, 210 tovariš, 212 ciborij, 213 vdova, 214 Aš, 215 edinstvo, 216 zal, 218 eden, 220 oje, 229 risanje, 231 Rim, 235 tulipan, 238 nekoč, 242 žep, 244 Rahela, 249 Prevalje, 251 jajce, 252 rogač, 255 nič, 257 Kal, 258 Pečora, 260 oče, 263 sveženj, 266 vuk, 267 lama, 268 Albanec, 269 narcisa, 270 Viktor, 271 skok, 272 jabolko, 273 sapa, 274 po, 275 občan, 276 Oton, 277 oven, 280 h, j, 282 u, u, 283 krma, 284 Ana, 287 uboj, 291 auto, 292 nekda, 296 Ivo, 298 um, 299 iz, 300 Nemeč, 302 oral, 308 k. s., 309 čer, 310 kvas, 311 kdo, 314 le, 316 d. d., 317 k, l, 318 aga.

Od pravih rešitev smo izžrebali sledeče nagrade:

1. Vauti Zofka, Sele
2. Polanc Janko, Krka
3. Logomder Anica, Judendorf
4. Noč Andrej, Volšperk
5. Mikuš Zlata, Gradec
6. Klamer Albin, Thal (Tirolska)
7. Ing. Remeč Vladimir, Celovec
8. Cunder Jože, Spittal
9. Mayer Fric, Podgorje
10. Stanislav Leben, Beljak
11. Zidar Anton, Šmihel nad Pliberkom
12. Vrbine France, Spittal

Izžrebali pa smo še trinajsto nagrado, katero je dobila Bregar Štefanija iz Labudske doline.

Nagrade bomo dostavili izžrebancem po pošti.